

Thorsdagen den 28 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 och protokollsutdrag för den 27 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs men bordlades andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 67.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial:

N:o 68, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 46, angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om fortsatt utgifvande af teknisk-ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader;

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 69, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 48, angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition om rättighet för Göta kanalbolag, att af de till säkerhet för kanalens framtida underhåll i Riksgälds-kontoret deponerade medel lyfta en summa af etthundratusen Riksdaler mot aflemnande af 1,000 stycken aktier i Kinda kanalverk å sammanlagdt enahanda belopp.

Voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Vidare föredrogs Stats-Utskottets Utlåtanden och memorial N:is 70—73, men blefvo på begäran för andra gången bordlagda.

§ 5.

Till afgörande företogs Banko-Utskottets memorial N:o 8, med förslag till ändringar i Bankoreglementet.

Punkten 1.

Herr vice Talmannen Mannersskantz: Ehuru jag icke finnes an-tecknad såsom reservant mot förevarande betänkande, har jag i de flesta delar omfattat en mening, som skiljt sig från Utskottets. Jag har nemligen ansett Bankoreglementet böra bibehållas orubbadt, emedan det enligt min öfvertygelse icke kan vara lämpligt eller nödigt att för hvarje Riksdag vidtaga en mängd förändringar deruti. Jag hade verkligen till Utskottet ingifvit en skriftligen affattad reservation med denna syftning, men den har på ett okänt sätt förkommit antingen inom Utskottet eller tryckeriet, eller på väg emellan dessa båda ställen.

Jag måste vid nu föredragna första punkt göra en anmärkning, nemligen den att det visserligen kan sägas om lydelsen af 4 § i nu gällande Bankoreglemente att den i viss mån är oriktig, i det afseendet nemligen att den begagnade benämningen af *reservfond* icke fullt motsvarar det sakförhållande, som dermed åsyftas att benämnas; men jag anser dock att, då paragrafens innehåll i sak är riktigt och den har sin rätta plats på det ställe i reglementet, der den nu står införd — den derföre bör få kvarstå, samt att äiven det mindre egentliga namnet gerna kan bibehållas — synnerligast som allmänheten numera blifvit van dervid och vet hvad dermed menas.

Då nu Utskottet emellertid har framställt förslag till förändring af 4 §, måste jag emot dess föreslagna nya innehåll anmärka, att det tyckes mig vara vida mera oegentligt, än paragrafen sådan den nu lyder; ty när man från den förra paragrafen blott bibehåller benämningen *reservfond*, under det man stryker bort hela det öfriga innehållet deraf, söker man visserligen beskrifva hvad som numera skall menas med ordet *reservfond*; men då man icke lemnar några bestämmelser angående ändamålet och användandet för den nya fond, hvilken man genom att gifva den det gamla namnet måste antagas vilja bilda är det derföre svårt att inse hvartill det skall tjena — att låta i Bankoreglementet införa en paragraf som blott innehåller namnet på en sak eller ett förhållande hvarom sedan ingenting vidare i reglementet förekommer. Det synes mig derföre vara bättre att låta hela denna paragraf aldeles utgå ur reglementet.

Såsom Utskottet har definierat hvad som hädanefter skall upptagas under benämningen *reservfond*, skulle i reglementet blifva stadgad att den behållna årliga vinsten å bankens rörelse, redan innan något beslut om dess användande blifvit fattadt, skall omedelbart i denna fond upptagas. Med *reservfond* menas väl dock annars egentligen en fond som uppkommer och år efter år förökas derigenom att en del af behållningen å en penningeanstalts rörelse afsättes i reserv för något visst, förut gifvet ändamål; men såsom paragrafen nu är redigerad, så skall man, så snart den uppkommit, lägga hvarje års behållna vinst till *reservfonden*, och om Riksdagen sedan vill disponera större eller mindre del af vinsten, så måste derom fattas särskildt beslut för hvarje gång, att hvad som redan blifvit tillfördt *reservfonden* skall derifrån återföras; och detta är enligt min åsigt någonting aldeles oegentligt. Om man jemför den *reservfond* man sålunda vill bilda för Riksbanken med privatbankernas *reservfonder*, så finner man att de äro af väsentligt olika natur, i det att, enligt gäl-

lande stadganden, en mindre del af privatbankens vinst årligen ovilkorligen måste afsättas till reservfond, hvilken skall användas till ett förut bestämdt ändamål, samt förvaltas och redovisas på särskildt föreskrifvet sätt, men att sådana föreskrifter deremot alldeles saknas angående Riksbankens nu föreslagna reservfond. Då emellertid Bankofullmäktige hafva framställt, och Banko-Utskottet har förordat ifrågavarande förslag, genom hvilket i min tanke ganska besynnerliga förhållanden skola uppkomma i framtiden, och Första Kammaren redan har bifallit detsamma vill jag därför icke här påyrka proposition å afslag till Betänkandet, emedan jag icke har något hopp om framgång för ett sådant yrkande, men då jag för 12 år sedan deltagit uti behandlingen af samt i allo gillat det förslag, enligt hvilket paragrafen fått den lydelse, den haft alltintills nu, så har jag icke kunnat lemna utan anmärkning detta nu framställda ändringsförslag, som jag ej för min del kan gilla; utan jag har velat hafva min protest mot detsamma förvarad i Kammarens protokoll.

Vidare anfördes ej. Punkten bifölls.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Herr Agardh: Den nu föredragna punkten har redan blifvit af Första Kammaren återremitterad till Utskottet i det syfte, att Fullmäktige skulle berättigas att inköpa vexlar betalbara å utrikes ort efter längre tid än 3 månader, under vilkor att dessa vexlar icke förr än de blifva inom trenne månader betalbara få såsom Bankens metalliska kassa anses och beräknas. Jag har reserverat mig mot Utskottets förslag, hvarigenom 4 månaders vexlar skulle få anses såsom metallisk valuta framhållande de faror som ligga redan deruti att tre månaders vexlar få beräknas såsom Bankens metalliska kassa; jag yrkar därför att jemväl denna Kammare måtte fatta enahanda beslut som Första Kammaren angående denna punkt.

Herr Wijk: Jag delar i denna punkt, Herr Agardhs, i dess reservation uttryckta åsigt, att utrikes vexlar med längre löpetid än tre månader, icke må som metallisk kassa få beräknas, men kan deremot icke finna, hvarför Riksbanken skall vara förbjuden att inköpa dylika vexlar med längre löpetid än 3 månader och tror att ett borttagande af denna restriktion skulle lända till bankens fromma. Skälet, hvarföre jag ej vill medgifva längre utrikes vexlar än 3 månaders inberäkning i den metalliska kassan, är det, att då denna kassa under kritiska förhållanden blefve hårdt anlitad och den uti samma inberäknade vexeltillgång behöfde på utländsk ort diskonteras, det är af vigt att denna vexeltillgång icke utgöres af annat än högst 3 månaders vexlar, emedan den första åtgärd som de utländska bankerna under tryckta penningförhållanden vidtaga, är att vägra diskontering af längre än 3 månaders accepter, och en beräknad tillgång

af längre vaxlar skulle vid sådant tillfälle befinnas för Riksbanken oanvändbar.

Deremot synes mig Riksbanken icke böra hindras, att, då dess ställning det medgifver, öka sin portfölj med utrikes vaxlar af ända till 6 månaders löpetid, endast det iakttages, att de icke inräknas i metalliska kassan förrän de så aflupit, att endast 3 månaders löpetid återstår.

Våra trävaror, som numera spela en så betydande roll i vår export, säljas i regeln, i Frankrike på 4, och i England på 6 månaders kredit. Dessa accepter, som representera verkliga affärsslut, hvilket icke alltid är förhållandet med 3 månaders vaxlarne, kunna nu af Riksbanken icke användas, utan inköpas i allmänhet af de enskilda kreditanstalterna och oftast till en för dem gynsam diskonto, då de, genom sin kapitalstyrka äro vida mera i tillfälle än de enskilda exportörerna, att låta dem aflöpa intilldess de erhålla endast 3 månaders återstående löpetid. Att hindra Riksbanken att på detta sätt täfla med de enskilda kreditanstalterna, synes mig intet skäl kunna rättfärdiga, och jag förenar mig derföre uti yrkandet på återremiss af förevarande punkten, i syfte att Riksbanken må bemyndigas inköpa utrikes vaxlar med ända till 6 månaders löpetid, dock att § 5 i Bankoreglementet samtidigt ändras derhän, att endast vaxlar af högst 3 månaders löpetid må som metallisk kassa beräknas.

Herr Jöns Rundbäck: Jag vill endast anmäla, att jag icke varit tillstädes inom Utskottet, då förevarande Betänkande justerades, och att jag derföre icke, såsom jag ämnat, kommit att vidfoga detsamma min reservation hvad denna punkt beträffar, men får nu tillkännagifva att jag delar de åsikter Herr Agardh i sin reservation framhållit och vill derföre förena mig uti de yrkanden han härstädes afgifvit.

Herr Vice Talmannen Mannerskantz: Jag anser visserligen, att åtskilliga delar af den nu föredragna artikeln i reglementet erfordra en väsendtlig omarbetning, emedan deruti förefinnas flera ganska betänkliga fel, bland hvilka jag räknar det, att 3 månaders vaxlar få beräknas såsom bankens metalliska kassa, men jag tror dock för min del, att det är farligt att röra vid dessa särskilda paragrafer i den viktigaste delen af reglementet, utan att samtidigt företaga en grundlig omarbetning af det hela. Till dess en sådan väsendtlig omarbetning skett, bör, enligt min tanke, ingen särskild förändring vidtagas.

Om man emellertid nu, till följd af de anförda skälen för återremiss, skulle jemka å den 5:te §:en, så framstår en ny och besynnerlig oegentlighet derutinnan, att det komme att bero å den utländska vaxeln längre eller kortare förfallotid, huruvida den skulle beräknas såsom bankens metalliska kassa. Jag vill visserligen icke motsätta mig yrkandet om återremiss, men anser det vara bäst, att, om ändring i paragrafen skall ske, hellre alldeles utesluta det sista momentet deri.

Friherre af Schmidt: Såsom reservant mot Utskottets beslut uti den nu föredragna punkten, vill jag förena mig uti Herr Agardhs yrkande om återremiss. Jag åberopar såsom skäl för detta yrkande hvad Herr

Agardh anført, emedan detta ungefärligen är detsamma som jag i min reservation framhållit.

Herr Hierta: Jag vill blott gifva tillkänna, att jag gillar de skäl, som dels Herr Wijk nu anført, och dels Herr Agardh i sin reservation framhållit, samt att jag derföre instämmer i dessa Herrars yrkande om återremiss.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med derom framställt yrkande blef denna punkt till Utskottet återförvisad.

Punkterna 4 och 5.

Biföllos.

Punkten 6.

Herr Axel Bergström: Oansedt Banko-Utskottet i 20:de punkten föreslagit, att den hittills så kallade *allmänna diskontfonden* i det nya bankoreglementet skulle benämnas "*fonden för utlåning med omsättningsrätt*", har Utskottet likväl vid den uti nu föredragna punkt föreslagna nya redaktion af 27 § i ännu gällande Bankoreglemente förbisett, att i öfverensstämmelse med förstomförmälda förslag de i momentet *b* förekommande orden: "*allmänna diskontfonden*" jemväl bort utbytas mot orden: "*fonden för utlåning med omsättningsrätt*". Det är ett sådant utbyte, som jag härmed tager mig friheten föreslå och äfven påyrka.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls i oförändradt skick.

Punkterna 7—19.

Biföllos.

Punkten 20.

Herr Axel Bergström: Den så kallade allmänna diskontfonden har allt sedan år 1863 bibehållits vid oförändradt belopp af 9,600,000 R:dr. Nu föreslår deremot Banko-Utskottet fondens tillökning med 400,000 R:dr, hvaraf skulle tillhandahållas, åt diskontkontoret i Stockholm 150,000 R:dr, åt lånekontoret i Göteborg ett lika belopp, åt lånekontoret i Malmö 80,000 R:dr och åt lånekontoret i Wisby 20,000 R:dr. Jag vill icke fördölja, att jag efter tagen kännedom om Utskottets förevarande förslag blifvit ganska bekymrad, icke så mycket öfver det i och för sig temligen obetydliga belopp, hvarmed enligt Utskottets förslag, berörda fond komma att tillökas, som fastmera deröfver, att den ifrågasatta förhöjningen vore ett första steg på en bana, hvilken, om den vidare beträddes, skulle, enligt min vissa öfvertygelse, leda till Riksbankens oförmåga att inlösa sina i form af creditsedlar utelöpande å vistaförbindelser. På samma

gång jag sålunda uttalat de bekymmer, Utskottets förslag hos mig upp väckt, finner jag mig af pligt uppmanad att betyga Utskottet min tack-samhet för det Utskottet låtit det betänkliga förslaget föregås af en historisk öfversigt och en faktisk utredning af alla de på frågans afgörande inverkan förhållanden och omständigheter. Enär dessa uppenbarligen leda till förkastande af alla förslag om förhöjning af ifrågavarande fond, har Utskottet besparat mig mödan att andraga vidare skäl för min mening, att fonden icke bör få någon tillökning och jag kan nära nog inskränka mig till att återropa Utskottets motivering till stöd för min mot Utskottets förslag stridande åsigt. De ledamöter af Utskottet hvilka reserverat sig mot betänkandet i förevarande del, hafva också funnit de af Utskottet anförda skäl så kraftigt tala emot en ökning af fonden, att de kunnat under återopande af just dessa skäl tillstyrka, att fonden må bibehållas vid dess nu varande belopp med enahanda fördelning emellan diskontkontoret i Stockholm och de särskilda lånekontoren i orterna, som för närvarande eger rum. För min del finner jag till och med Utskottets motivering vara af den beskaffenhet att, derest motioner om ned-sättande af fondens nuvarande belopp blifvit väckta, hvarken Utskottet ej eller någon annan behöft för tillstyrkande af bifall till slika motioner återropa annan motivering än just den Utskottet uppställt för sitt förslag om fondens tillökning. En af Utskottets ledamöter, Herr Ola Bosson Olsson, hvilken biträdt Utskottets förslag, har också ganska riktigt insett den emellan motiveringen och förslaget befintliga motsägelse samt derföre reserverat sig mot motiveringen. Om man, såsom Utskottet, erkänner utlåningen med omsättningsrätt vara icke allenast icke bankmessig, utan i viss mån farlig för bankens förmåga att fullgöra sitt viktigaste åliggande, att genom inlösen af sedlarne uppehålla myntvärdet; om man således nödgas såsom riktigt omfatta grundsatsen, att afseende å bankens säkerhet icke medgifver höjande af ifrågavarande lånefond; så synes man mig kränka denna grundsats, om man endast för att till jernnadt milliontal afrunda den till fonden anvisade summa tillstädjer fondens ökning. Denna fond är enligt min åsigt redan tillräckligt gynnad framför andra rörelsegrenar. *Först och främst* är den gynnad derutinnan, att, om, oberoende af de åtgärder, hvilka enligt §§ 7, 8, 9, 10 och 11 i gällande bankoreglements bära af fullmäktige till förstärkning af bankens metalliska kassa vidtagas, fullmäktige hafva att, när berörda kassa fortfar att minskas eller bankens ställning i öfrigt sådant påkallar, indraga medel från lånerörelsen, denna indragning enligt 27 § icke i främsta rummet drabbar allmänna diskontfonden, utan först sedan diskonteringen och utlåningen från handels- och näringsdiskontfonden och kassakreditivrörelsen blifvit minskad, ja, med undantag för de Riksgälds-kontoret, manufaktur-diskonten och jernkontoret beviljade kreditiv alldeles inställd. Först derefter ega fullmäktige indraga större eller mindre del af utlåningen från allmänna diskontfonden. Visserligen kan rubbning i den kontrakts-enliga rättigheten för låntagarne att bibehålla så stor del af lånebeloppen, som icke till omsättning förfallit, icke gerna ega rum; men hvad som genom omsättnings verkställande inflyter till allmänna diskontfonden borde väl under de uti ifrågavarande 27 § förutsatta förhållanden företrädesvis

företrädesvis innehållas eller indragas från samma fond och ej utlemnas i form af nya omsättningslån. För det andra är denna fond gynnad derutinnan, att räntan å försträckningar, meddelade från fonden, är en gång för alla fixerad till 5 procent utan allt afseende å penningställningen, betalningstiden och erbjuden säkerhet, hvilka faktorer i fråga om andra arter af lånerörelsen få öfva ett berättigadt inflytande på bestämmande af räntan. För det tredje är borgenssäkerhet tillräcklig för utbekommande af lån från fonden, hvilken öfver hufvud kan sägas tjena konsumtions- mera än produktionskrediten.

Hvad Herr Agardh, som biträdt Utskottets förevarande förslag, men deremot reserverat sig mot betänkan det i en annan fråga, nemligen om beskaffenheten af de utrikes vaxlar hvilka må inräknas i metalliska kassan, i nämnda reservation yttrat, eller att "en sedelutgifvande banks förmåga att fullgöra sina förbindelser är beroende icke blott deraf att den dertill eger *tillräcklig* valuta, utan jemväl deraf att denna valuta är *disponibel*, när helst den tages i anspråk" innefattar en så kortfattad och slående sanning, att alla de skäl, hvilka kunna anföras mot allmänna diskontfondens förökning, få anses vara i detta yttrande sammanträngda, blott man tillägger: *men de medel, hvilka utlemnas i försträckning från nämnda fond, kunna icke sägas vara disponibla i den stund, som är*". Med inberäkning af respitmånaderna är sista omsättningsbeloppet eller en femtedel af hvarje försträckning från allmänna diskontfonden oåtkomligt för banken, således bundet under 35 månader eller nära tre år, näst sista omsättningsbeloppet under 2 år 4 månader, och öfriga belopp i förhållande derefter.

Kastar man en blick tillbaka på Riksbankens föregående öden, finner man, hurusom dess oförmåga att fullgöra sin skyldighet till sedelinlösen, hvarje gång en sådan oförmåga inträdt, varit en följd deraf, att banken fäst sin tillgångar så, att de i behovets stund icke varit för banken disponibla. Detta har skett antingen sålunda, att banken lemnat statsverket försträckningar utan all utsigt att återfå desamma, när behovet kräfde, eller ock derigenom att banken bedrifvit en alltför vidsträckt och otjenlig utlåningsrörelse. Den sednare anledningen var den, som vållade, att banken år 1745, oaktadt sina stora fordringar, nödgades inställa inlösen af sina sedlar. De vanliga följderna af en sådan inställelse, nemligen sedlarnes sjunkande i värde, forcerad sedelemmission, export af det redbara myntet, stegring af vaxelkursen på utlandet samt rubbningar i alla egenomsförhållanden uteblefvo lika litet då, som annars, när sedelinlösen måst inställas. Realisationen år 1776 införde åter för en kort tid en bättre sakernas ordning.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, hvartill åtskilligt mera skulle kunna läggas, yrkar jag, att Kammaren måtte besluta, det fonden för utlåning med omsättningsrätt eller den hittills så kallade allmänna diskontfonden skall bibehållas oförändrad vid dess nu varande belopp, 9,600,000 R:dr. med iakttagande jemväl af den för närvarande stadgade grund för fördelningen af fonden emellan diskontkontoret i Stockholm och de särskilda lånekontoren i orterna.

Herr Schmidt: Herr Talman, mine Herrar! I fråga om tillökning af fonden med omsättningsrätt har jag uti min motion tydligt och klart

framhållit verkliga behovet af en sådan tillökning, så framt den skall uppfylla sitt ändamål, och derjemte visat att detta afser en fördel för de mindre jordbrukarne och industriidkarne. Det var derföre mycket tillfredsställande för mig, att Banko-Utskottet visat min motion den uppmärksamheten att genom att tillstyrka fondens ökande med 400,000 R:dr söka åtminstone till någon del afhjelpa bristen. Denna summa är i det hela taget så ringa, att någon våda för Riksbanken, — hvilket en föregående talare framställt såsom skäl för afslag — svårligen derigenom kan ifrågakomma. Det är emellertid ganska nedslående att i denna Kammare få höra röster höja sig för afslag å en så billig begäran. Detta visar icke det ringaste tillmötesgående mot de mindre bemedlade jordbrukarne och industriidkarne af de Herrar ledamöter inom Kammaren som äska afslag å Utskottets förslag, då deremot i de flesta fall Kammarens ledamöter från landsbygden visat den största beredvillighet att biträda de större affärsmännens åsichter i frågor som beröra dessa sednares fördel. Huru är det väl möjligt, att en riktig sammanhållning skall kunna finnas inom denna Kammare, när en del motsätter sig så billiga fordringar till förmån för de mindre jordbrukarne och industriidkarne. Jag påräknar emellertid ett verksamt biträde af de flesta Kammarens ledamöter för bifall till Utskottets förslag, hvilket jag för min del understödjer och tillstyrker.

Med Herr Schmidt förenade sig Herr *Johannes Andersson* i Knarrevik.

Herr Jöns Pehrsson: Det är nästan med förvåning jag förnunnat, att detta förslag kunnat väcka motstånd inom denna Kammare; men det synes verkligen icke bekymra den förste talaren, huruvida allmogem, som äfven behöfver anlita befinliga lånetillgångar, kan berga sig eller icke, och vid sådant förhållande får man måhända icke förundra sig öfver, att man på allt sätt vill inskränka tillgångarne till lån för de mindre jordbrukarne och smärre industriidkarne. Jag har emellertid så ofta uttryckt min åsigt om folkets väl i denna fråga, och att man bör gå allmogens berättigade fordringar till mötes, att jag nu ej behöfver upprepa det samma. Om nu så vore, att bankovinsten blefve reserverad för bankens eget behof, så skulle jag yrkat på fondens ökande eller som Utskottet föreslagit, men när bankovinsten begagnas för helt andra än bankens egna behof, så kan jag, af detta skäl, icke göra annat än bifalla hvad Utskottet nu föreslagit.

Vår aktade vice Talman omnämde vid frågan om bankovinsten, att i banken finnas flera fonder, som ligga obegagnade, och är detta förhållandet, hvilket jag alldeles icke har anledning att betvifla, så torde äfven detta vara ett skäl för bifall till den lilla tillökning, som nu blifvit föreslagen. I öfrigt tror jag för min del, att allmogens reverser, försedda med vederhäftig borgen, äro fullt ut lika säkra papper som de större affärsmännens vexlar, och att jemförelsevis förlusterna på de förra äro ganska små och obetydliga mot på de sednare, och vid sådant förhållande, som jag tror icke kan bestridas, synes det icke vara rätt att inskränka lånetillgångarne för de mindre jordbrukare och industriidkare, som nödgas af en eller annan anledning anlita den allmänna diskonten. Säge hvad man vill, så äro dessa lån af stor nytta icke blott för landtbrukare utan äfven för en stor del af handverkare och handlande i städerna, och på de af mig nu anförda skäl yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Grefve Posse: Ehuru den af Utskottet i denna punkt föreslagna tillökningen i fonden för utlåning med omsättningsrätt är särdeles obetydlig, hvilket framgår af de små belopp, som skulle tilldelas hvarterdera af lånekontoren, och ehuru jag är fullkomligt öfvertygad derom, att Kammarrens majoritet kommer att bifalla Utskottets hemställan, så kan jag ändock icke annat än yrka bifall till Herr Bergströms förslag, i betraktande af de klara och tydliga skäl han framlagt mot Utskottets tillstyrkande att föröka ifrågavarande fond.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Hvad Herr Bergström sade i fråga om angelägenheten för en sedelutgifvande bank att hafva sin utlåning ställd på det viset, att den alltid eger utväg att vid förefallande behof kunna verka på sedelrörelsen genom en hastigt skeende indragning af sedlar, är nog ganska riktigt, men för betryggande af invexlingsrörelsens ostörda gång genom vidtagande af den nyssnämnda åtgärden kan ej behövas mera, än att en emot ändamålet svarande, fullt tillräcklig fond alltid finnes till bankstyrelsens obehindrade disposition, och om nu Riksbanken eger icke blott härför tillräckliga tillgångar, utan äfven betydliga fonder derutöfver, så kan man väl tänka sig, att den kan göra några operationer på andra sätt än utlåning på kort tid, och att den kan använda någon del af sina medel just på det sätt som nu är i fråga utan att försvaga sin förmåga att alltid uppfylla sitt hufvudändamål, eller silfvervexlingens upprätthållande. Jag anser också verkligen Riksbanken för närvarande hafva så mycket medel inom kort tid till sin disposition, att den icke behöfver mera, samt att då den icke kan eller åtminstone har svårt att hålla inom denna gren af sin utlåningsrörelse större fond, än den redan verkligen gör, den därför skulle kunna utlemna mera i längre lån än för närvarande sker, utan att banken derigenom förlorade förmågan att kunna ganska väl reda sig, äfven i afseende å förrättandet af sin vexlingsrörelse. Då jag hittills vid föregående tillfällen bestridt tillökningen i fonden för utlåning med omsättningsrätt, så har jag gjort det på den grund, som den ärade talaren från Christianstad just omnämnde, eller att det för prejudikatets skull vore farligt att beträda den väg, hvarigenom man började plocka öfver bankens medel från lån på kortare till lån på längre tider, utan att hafva säkerhet för att alltid fullt tillräckliga tillgångar sedan skulle komma att bibehållas för det förra utlåningssättet; men da Utskottet redan föreslagit och Kammarne bifallit, att indragningar till ingalunda obetydliga belopp fortfarande skola ega rum från jernkontoret och manufakturdiskonten med flera ställen, samt då banken uti inflytande annuiteter ifrån hypoteksbanker samt genom skeende afbetalningar ifrån upphörande filialbanker redan har indragit och fortsätter att indraga rätt betydliga belopp som förut varit använda inom den längre utlåningen, kan det alldeles icke vara någon fara att nu medgifva den af Utskottet föreslagna ringa tillökningen i allmänna diskontfonden, och detta så mycket mindre som just genom dessa skedda stora indragningar Riksbankens utelöpande sedelstock redan är så minskad, att behovet af dess ytterligare minskning fullt motsvaras af tillräckliga tillgångar inom andra grenar af bankens rörelse, hvarifrån de deri begagnade medlen, när någon gång behovet kräfver, kunna öfverflyttas till den nuvarande reservfonden, som hädanefter skall kallas bankens obegagnade sedelutgifningsrätt.

Medan jag har ordet vill jag ock tillkännagifva, att ehuru jag godkänner den slutliga hemställan, hvartill Utskottet har kommit i den föredragna punkten, jag dock icke instämmer i det resonnement, hvaraf deusamma föregås, eller kau finna de motiver riktiga som af Utskottet blifvit anförda. Utskottet tyckes nemligen vilja bevisa, att den satsen icke är riktig, som man ofta hör drifvas, nemligen att en väsendtlig minskning har egt rum under det sednaste årtiondet uti de förlagstillgångar, som för jordbruksnäringens ostörda bedrifvande och fortgående utveckling erfordras. För att visa att denna sak icke öfverensstämmer med verkliga förhållandet, har Utskottet dels häntydt på de stora upp- och utlåningar, som genom hypoteksanstalterna fortfarande blifvit verkställda, och dels lemnat uppgift om till huru stort antal och för hvilka betydliga belopp jordegarne ännu i närvarande tidpunkt befinnas vara lån- eller kredit-tagare ifrån Riksbankens lånefonder. Men hypoteksanstalternas utlåningar äro lufvudsakligen blott att ause såsom omsättningar af förut fasta lån i en ännu fastare form, och jordbrukets egentliga förlagstillgångar hafva åtminstone icke i någon väsendtlig mån derigenom ökats. Och af så väl kreditiv som lån på kortare tid kunna blott större jordbrukare, som jemväl drifva andra affärer -- af de förra alltid med verklig fördel, af de sednare sällan till någon särdeles nytta -- hafva tillfälle begagna sig. -- När man talar om huruledes jordbruket blifvit beröfvadt en stor del af de kapitaltillgångar, hvaröfver det förut disponerade, menar man deremot, att möjligheten för det stora antalet af särdeles mindre jordbrukare att erhålla lån *på för dem lämpliga tider* är efter år har blifvit allt mera försvärad; och att detta påstående obestriddigen måste erkännas vara riktigt, derom vittnar -- utom den erfarenhet som hvar och en bland oss torde hafva hemtat från sin hemort -- bland annat dels den minskning som skett med flera millioner inom Riksbanken å de fonder, hvarifrån lån på längre tider utlemnats, nemligen både å allmänna diskontfonden och fastighetslånefonden, och dels den mycket starka ökning som under de sednare åren skett af de kapitaltillgångar, hvarmed de enskilda bankernas rörelse bedrifvas. Hvad beträffar de lån som från allmänna diskonten utlemnas -- äro de visserligen ställda på alltför kort tid för att vara riktigt lämpliga för jordbruksnäringens idkare, men de äro likväl fördelaktigare för dem än de ändå kortare nödfallslån, som de eljest måste söka i de enskilda bankerna, och den större begärlighet hvarmed dessa lån fortfarande eftersträffas, visar bäst att de måste vara nyttiga för dem af hvilka de begagnas. -- De lån som från Riksbankens landtfastighetsfond förut utlemnades voro deremot mycket förmånliga för landets jordbrukare -- men de skulle icke hafva förlorat på dessa lånemedels öfverflyttning till allmänna hypoteksbanken, så vida hela den öfverflyttade fonden utan en föreskrifven successiv minskning fått kvarstadna inom hypoteksbankens utlåningsrörelse på lång tid. Om man vill tillse hvilken inverkan till minskning af för jordbruksnäringen disponibla förlagstillgångar som genom de enskilda bankerna har utöfvats, erhåller man ett begrepp härom, om man kastar en blick på den omfattande utredning af hithörande förhållanden, som genom en nyss utkommen brochyr med särdeles intressant innehåll af dertill kompetent person har blifvit lemnad -- ty man skall deraf finna, hvilka högst betydliga belopp -- uppgående till mer än under några få år -- på sed-

nare tider hafva dragits ifrån den tillgång å förlagsmedel, som förut stod öppen till begagnande äfven af fastighetsegare för lån på längre tid — men som, väl indragen i bankernas rörelse, der fått den förändrade bestämelsen att blott användas till kortare lån. Det finnes många fall, då en jordbrukare på nyttigt sätt kan använda och därför behöfver lån på några års tid — såsom till ex. till nybyggnader, nyodlingar, vid laga skiften, vid inträffande missväxter eller kreaturs förluster m. m., och finnes ej alltid full tillgång för detta förlagsbehofs fyllande, då tillfogas jordbruksnäringen sådan skada att, såsom ock har skett — den stadnar i sin utveckling, men när denna näring lider och röner sådana svårigheter att den tillbakahålles i sitt fortskridande arbete — då lider äfven hela samhället på samma gång, emedan jordbrukarnes antal är så öfvervägande stort, att äfven alla andra samhällsklassers intressen skadligt måste äverkas af jordbrukets qvarstående på samma punkt eller tillbakagående; och den finansiella lagstiftning som föranleder till sådana förhållanden — som för allas ögon nu borde vara uppenbar — bör därför icke allenast ifrån jordbrukets synpunkt utan äfven från hela samhällets betraktas såsom skadlig — och det är därför att Utskottet genom sitt resonnement velat försöka underkänna befogenheten af det af mig och många framställda påståendet, att jordbruket nu lider af en å hela vår ekonomiska ställning ogynnsamt inverkan förlagsbrist, som jag icke kan godkänna de motiver som Utskottet vid den föredragna punkten funnit lämpligt andraga — ehuru de tala mera emot än för de förslag som Utskottet deri afgifvit. För min del hyser jag för öfrigt den öfvertygelsen, att en omorganisation af vår Riksbank ingalunda skulle vara omöjlig att verkställa i den riktning, att man skiljer emellan den egentliga Riksbanken, som med dertill anvisade, fullkomligt tillräckliga medel fortfarande skulle hafva till hufvuduppgift att säkert betrygga riksbankssedlarnes östörda inlösen, och en lånebank dit man skulle öfverflytta all den tillgång som för det förra ändamålet icke behöfdes, och der man då bland annan rörelse äfven kunde anordna en för fastare utlåning särskildt afsedd, betydligen förstärkt fond och en lånebank, dit man bland andra äfven kunde öfverflytta en fast lånerörelse; hvilken delning ingalunda under nuvarande förhållanden skulle försvaga utan, enligt min åsigt, tvärtom i hög grad stärka Riksbankens vaxlingsförmåga.

För att icke längre upptaga tiden inskränker jag mig till att yrka bifall till den ringa tillökning i fonden för utlåning med omsättningsrätt, som Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Herr Jöns Rundbäck:

Herr *Jöns Andersson* förenade sig med Herr Rundbäck.

Herr Uhr: Denna riksdag efter riksdag återkommande fråga om allmänna diskontfondens ökande häntyder på, att ett verkligt och oafvisligt behof i detta hänseende gjort sig inom landet gällande. Jordbrukaren, hvars produkter fordra lång tid för att frambringas och afyttras, kan också icke gerna vara belåten med lån på tre månaders papper, hvilka icke kunna skaffa honom verklig hjälp, utan endast verka såsom palliativer. Allmänna diskontfondens har fordom uppgått till ett belopp af tretton och en half million, men under en förfluten tid, då Bondeståndets talan icke blif hörd, nedsattes fonden till nuvarande beloppet, 9,600,000 Riksdaler, och

att nu bifalla en förhöjning, så liten som Utskottet föreslagit, torde icke vara så farligt, som en föregående talare låtit påskina. Under den tid, jag deltog i bankens styrelse, funnos 5 å 6 millioner liggande på handels- och näringsdiskonten, under det att samtidigt lånesökande i allmänna diskontfonden fingo vänta 10 å 12 veckor på lånens utbekommande. Jag undrar därför, om det icke kan vara tid på att upphöra med att skrinlägga penningar i banken, isynnerhet nu då flera filialbanker, som haft kreditiv i banken, upphört, samt manufakturdiskontens och jernkontorets kreditiv blifvit minskade: och då det icke är fråga om större tillökning än 400,000 Riksdaler anser jag, för min del, att Utskottets hemställan bör bifallas, och vill med min röst dertill bidra.

Uti detta anförande förenade sig Herr *Lars Ersson*, Herr *Olof Larsson* och Herr *Tjernlund*.

Herr *Åke Andersson*: Den som är från är hört folket klaga öfver, att allmänna diskontfonden för jordbrukets behof är alldeles otillräcklig, kan icke annat än tillstyrka hvarje förhöjning i denna fond, om än aldrig så liten. Då nu Utskottet gått folkets allmänna önskan till mötes med att föreslå en förhöjning af endast 400,000 R:dr, hade jag icke trott, att någon skulle sätta sig emot ett dylikt förslag.

Då jag, i hvad jag tänkt yttra angående frågan i öfrigt, blifvit förekomen af Herr *Jöns Ruudbäck*, vill jag inskränka mig till att endast yrka bifall till Utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr *Medin*: Det torde icke vara någon obekant, huru svårt jordbrukaren för närvarande har att förskaffa sig ett lån på sådana vilkor, att det för honom kan vara en verklig fördel. Man vet att kapitalisterna helst antingen sätta in sina penningar i privatbankerna eller förvandla dem till räntebärande obligationer, så att jordbrukaren, om han vill skaffa sig ett fördelaktigt lån, icke har någon annan utväg än att anlita Riksbanken. En vaxel på tre månader eller ett lån på sex månader är för honom af föga eller ingen nytta. Får han deremot ett omsättningslån i Riksbankens allmänna diskontfond, har han 2 och ett halft år på sig att inbetala detsamma i mindre poster, och kan således derigenom få en verklig hjälp. För min del kan jag icke inse, hvarför man skall afundas jordbrukarne denna lilla fördel. Man har icke exemplet på, att fonden genom dessa lån lidit sådana förluster, som tillskyndats banken genom vaxlar, hvilka icke blifvit inlösta — tvärtom tror jag att de förluster banken lidit på omsättningslån varit ganska obetydliga. För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag, i förhoppning att denna lilla tillökning af 400,000 R:dr å allmänna diskontfonden icke kan menligt inverka på bankens rörelse.

Herr *Hierta*: Att döma af det stora antal ledamöter, som redan yttrat sig för bifall till Utskottets förslag, måste det synas fruktlöst att göra någon invändning mot detta förslag om en tillökning af 400,000 R:dr i allmänna diskontfonden, men jag har icke kunnat underlåta begära ordet, då jag hört en ledamot yttra sin *stora förvåning* öfver, att någon kunnat komma fram med en mot Utskottets förslag stridande mening. Visste man icke hvarom saken handlade, skulle man af denna förvåning möjligen kunna draga den slutsats, att här vore fråga om en våld-

sam strypning från bankens sida mot lånebehöfvande, men då de som icke kunna bifalla Utskottets förslag icke vilja annat, än att förhållandet skall fortfarande förblifva sådant det nu är, så hemställer jag till den förvånade ledamoten och alla andra ledamöter af Kammarerna, som med honom tänka lika, om man, äfven med erkännande af jordbrukarnes stora behof af förlagskapital, verkligen kan anse, att jordbruket skulle tillskyndas så synnerligen stor vinst af dessa 400,000 R:dr, hvarmed Utskottet föreslagit att allmänna diskontfonden skulle ökas. För min del kan jag icke annat än, i likhet med en föregående talare, se, om icke en fara, åtminstone en olägenhet för bankens rörelse i denna ifrågakämda tillökning, dels därför att den onekligen strider mot de principer, som böra ligga till grund för en bankrörelse och för det naturligaste sättet att sköta affärer, och dels emedan man kan befara, att denna tillökning, om den nu bifalles, sedermera skulle kunna åberopa som ett prejudikat och betraktas som första steget på banan.

Man har såsom ett skäl för bifall till fondens ökande omnämmt den omständigheten, att låneansökningar för närvarande få ligga så länge i allmänna diskonten, innan de blifva beviljade. Detta är visst saunt, men torde efter min uppfattning snarare bevisa behofvet af penningar än nödvändigheten af allmänna diskontfondens ökande, och jag tager mig friheten hemställa, om icke alltid och under alla förhållanden personer finnas i öfverflöd, som behöfva låna penningar och därför helst söka en fond som icke fordrar realsäkerhet utan nöjer sig med borgen. För min del tror jag, att personer alltid finnas i mängd, som äro i så trängande behof af penningar att de anstränga alla sina krafter att få *proprie borgen* af vänner och bekanta, för att sedan kunna få lån i en inrättning som nöjer sig med så låg ränta och gifver så fördelaktiga betalningsvilkor som allmänna diskontfonden.

Under sex års tid har jag haft äran vara fullmäktig i Riksbanken, och en längre del af denna tid ledamot af diskontdirektionen, och måste såsom en sanning erkänna, att banken under denna tid förlorade ganska litet på omsättningslånen, hvilket lyckliga förhållande jag anser hafva varit en följd af den omsorg och urskiljning, hvarmed direktionen gick till väga vid granskningen af låneansökningarna. Men då man under en längre tid dagligen handlagt dessa låneaffärer, har man haft tillfälle att förnimma hvilka ruiner de emellanåt orsakat, dels därför att den långa omsättningstiden lockat till lån, och dels därför att de beredt dem ofärd, som ingått borgen. För min del skulle jag vilja tillstyrka att, om möjligt vore, hela begreppet *proprie borgen* utströkes ur lagen, och jag är övertygad om att en sådan åtgärd skulle lända till välsignelse för hela landet. Jag kan icke inse, att det ur principen af det allmänna bästa kan vara en eftersträfvansvärd fördel att, när man en gång kommit in på den afvägen att utlemna omsättningslån mot *proprie borgen*, som alltid sätter löftesmännen i långvarig och obehaglig förbindelse, ytterligare utvidga fältet för dylika låneoperationer genom att öka allmänna diskontfonden, om än också i så liten skala som Utskottet nu föreslagit.

Man har åberopat jordbrukets betryckta ställning och sagt, att jordbrukarna blifvit beröfvade tillgångar, som de förut haft. Jag vill med anledning af detta påstående vördsamt fästa Kammarernas uppmärksamhet derpå, att man kan väl icke såsom helt och hållet ändamålslösa stryka

bort alla de lån jordbrukarne hafva i privatbankerna, och beräknar jag äfven att en del af fastighetslånefonden på de sista 30 åren minskats — hvilken fond dock icke kunde anses gagna sådane lånesökande som allmänna diskontfonden, emedan dess lån utlemnades på grund af särskilda privilegier och i tur — så hafva likväl jordbrukarne under denna tid erhållit ersättning i en annan icke obetydlig tillgång, nemligen i de 140 millioner R:dr amorteringslån, som blifvit upptagna genom hypoteksföreningarne och hypoteksbanken. Detta stora belopp måtte väl hafva stoppat några hål, då det är många gånger större än de mistade fonderna. Tager man derjemte i betraktande, att lånen i handels- och näringsdiskontfonden till större delen tagas af jordbrukare och således måste anses komma jordbruksnäringen till godo, ehuru omsättningstiden är kortare, så torde man icke med skäl kunna påstå, att jordbrukaren är beröfvad alla lånetillfällen. Gerna medgifver jag att det vore önskligt, om Staten kunde vidtaga en sådan åtgärd, att utanför bankens verksamhet bildades, till gagn för jordbrukare, ännu en särskild fond, som utlemnade omsättningslån på längre tider, men detta inverkar icke på den nu förevarande frågan. Om man närmare betraktar saken, måste det förefalla tydligt att, om icke så stort belopp af bankens tillgångar till viss grad vore, så att säga, fastläst genom allmänna diskontfonden med dess omsättningslån på nära tre år, så skulle bankens förmåga att låna upp penningar vara större och banken skulle våga sträcka ut sin rörelse och derigenom kunna bispringa både jordbruket och de öfriga näringarne långt mera, äfven om den icke utlemnade omsättningslån på så lång tid, men detta är en sak, som de, hvilka påyrka allmänna diskontfondens ökande, icke tillräckligt besinna. I strid med hvad Herr Jöns Rundbäck yttrade om bankens ändamål, vågar jag påstå, att bankens ändamål är dels att insamla en vinst åt Staten, som kan vara disponibel för allmänna behof, och bidraga att minska de skattdragandes bördor, och dels att bispringa näringarne, och om man besinnar detta, tror jag att man kommer till annat resultat än de, som vilja använda en del af bankens fond för att dermed bilda en — om jag så får uttrycka mig, fastän uttrycket måhända icke är fullt adäquat — barmhertighetsanstalt för en viss klass af medborgare. För mig är dock hufvudsakligaste skälet, hvarför jag motsätter mig ökandet af allmänna diskontfonden, det, att jag icke anser det vara nyttigt för landet att ytterligare öka antalet af dessa lån mot proprie borgen, som varit och äro så olycksbringande för mängden här i landet.

Jag anhåller därför, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville besluta, att allmänna diskontfonden må förblifva vid nuvarande beloppet, 9,600,000 Riksdaler.

Herr Jonas Jonasson: Ehuru jag anser lånefonden otillräcklig för jordbrukets behof, äfven med den förhöjning Utskottet föreslagit, då lånesökande få vänta på lånens utfallande minst tre månader sedan de blifvit beviljade, vill jag dock, då Utskottets förslag innebär ett steg framåt och man för närvarande icke kan vänta vidare förhöjning, för min del bifalla hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt.

Herr Carl Ifvarsson: Först och främst ber jag få fästa uppmärksamheten på, att här icke är fråga om en särskild fond eller an-

stalt till förmån för jordbrukare, ty om så vore förhållandet, skulle jag motsätta mig den ifrågavarande förhöjningen af samma skäl som jag förlidet år biträdde förslaget om minskning af jernkontorets och manufakturdiskontens kreditiv. Jag anser nemligen icke lämpligt eller nyttigt, att särskilda inrättningar eller särskilda klasser af individer hafva till sitt förfogande särskilda fonder i Riksbanken. Alla klasser hafva lika rätt att ur ifrågavarande fond bekomma lån, och man kan således gerna lemna detta tal om jordbrukarnes behof och rättigheter å sido och endast tänka på, huruvida det, utan afseende på hvilka låntagare äro, kan vara lämpligt eller icke att allmänna diskontfonden ökas. Att denna fond ej synnerligt anlitas af sådana, som drifva större affärer och således behöfva större lån, är naturligt, emedan reglementet förbjuder utgifvandet af större lånebelopp till en och samma låntagare än 6,000 R:dr. Men deremot ligger det i sakens natur, att industriidkare och jordbrukare med mindre rörelse söka att företrädesvis få lån i denna fond, emedan de icke allenast äro hulpna med smärre lånebelopp, utan äfven hafva längre tid på sig för inbetalningen och kunna verkställa denna i smärre poster med omsättningar. Att fonden för omsättningslånen är för lånesökande af sednare klasserna fördelaktig samt såsom sådan hårdt anlitas, är allmänt känt, likasom att den för närvarande är otillräcklig. Derom är således intet tvifvel. Här är således endast fråga om huruvida banken af sitt rörelsekapital kan lemna större eller mindre del till allmänna diskontfondens ökande eller icke. Man skulle kanske vara villrådig om detta, derest man icke hade ledning af erfarenheten från föregående tider, då fonden varit betydligt högre än nu, ja, uppgått ända till 12 millioner, och detta under de tider då särskilda inrättningar dessutom hade särskilda fonder; men gick det an då, så böra väl icke svårigheter möta att något öka fonden nu, då betydliga indragningar skett på jernkontorets och manufakturdiskontens kreditiv, saunt flera filialbanker, som haft kreditiv i Riksbanken, upphört med sin verksamhet. Alla dessa omständigheter göra, att Riksbanken nu kan undvara större kapital till omsättningslån, än då så stort belopp af dess rörliga kapital var bundet vid de fonder och kreditiv jag nämmt.

Då således en tillökning af allmänna diskontfonden är af stor nytta för alla, som behöfva mindre lån, och i synnerhet för den mindre industriidkaren, och då banken utan den ringaste olägenhet kan undvara dessa 400,000 R:dr, hvarom nu är fråga, anser jag, för min del, att alla skäl tala för bifall till Utskottets förslag. Om Utskottet till och med föreslagit att öka fonden med en hel million, skulle jag icke hafva tvekat att med min röst bidraga till framgång åt ett sådant förslag. Ett jemförelsevis så ringa belopp som 400,000 Riksdaler kan man tryggt våga öfverföra till allmänna diskontfonden, i synnerhet som banken, om påtryckningarne skulle blifva för starka, har många andra resurser att anlita i främsta rummet samt kan vid omsättningarne hvarje månad göra indragningar äfven på denna fond.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle icke vidare hafva besvärat Kamraren med något anförande, men en representant på Stockholms-bänken, som

är en stor financier och kapitalist, har så mycket beskärmat sig öfver borgenssystemet, att jag känner mig uppmånad att med några ord bemöta honom. Jag vill endast fråga honom, om vaxlar, hvilka han förmodligen icke vill fördöma, äro i själfva verket något annat än reverser, försedda med borgensförbindelser? Om man ser saken från denna sidan, så torde borgen på ett lånereversal innebära lika god säkerhet som trassentens och endossentens namnteckningar på en vaxel. När fråga var om banko-vinstens användande, betonades mycket att banken var särdeles stark och solid, och det torde därför nu, såsom Herr vice Talmannen jemväl yttrade, icke vara vådligt att med 400,000 R:dr förstärka allmänna diskontfonden, och jag tror det kan vara lika bra för banken att på denna som på någon annan rörelse förtjena silfver. Huru man än betraktar saken, tror jag att man tryggt kan bifalla Utskottets hemställan, och jag ber Herrarne icke vara envisa och motsätta sig ett så billigt förslag.

Herr Per Nilsson i Kullhult: Det var visserligen icke oväntadt, att Utskottets ifrågavarande förslag skulle röna motstånd, ehuru den föreslagna förhöjningen i allmänna diskontfonden är så obetydlig. Betänkom dock, mine Herrar, att äfven detta belopp kan blifva till någon hjälp för de många mindre bemedlade, för hvilka denna fond med sin billiga ränta företrädesvis är egnad att tjena till understöd.

Jag kan icke tro, att genom bifall till förslaget banken hädanefters skall blifva mera utsatt för förluster än hittills, ty läntagarne äro ju skyldige att fortfarande hvar sjettemånad aflemna nya reverser och nya borgensförbindelser; och dessutom hafva ju lånekontoren personer, spridda öfver allt i orterna, hvilka verificera borgesmännens vederhäftighet. Efter mitt förmenande bör sålunda faran för banken framdeles icke blifva större än förut.

På dessa skäl önskar därför jag för min del, att Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Engländer: Det är visserligen icke mycket tacksamt att uppträda här, då man icke är talare och således måste yttra sig skriftligen. Jag har dock ansett, att det är bättre så göra, för att kunna komma fram med någorlunda ordnad tankegång, heldre än att extemporerera, såsom många här för sed hafva, med långa föredrag, kanske utan någon tanke från början till slut. Jag besväras icke Kammaren ofta, men jag anser mig dock i denna fråga, för hvars framgång jag lifligt intresserar mig, böra uttala min åsigt. Banko-Utskottet har här föreslagit, att allmänna diskontfonden måtte ökas från 9,600,000 R:dr till jemna tio millioner. Man bör vara Utskottet tacksam för detta förslag, då man nemligen vet, att de lån, som från privatbankerna lemnas, icke äro ställda på sådana tider, att de kunna af den stora jordbrukande klassen begagnas, utan att tvärtom den jordbrukare, som söker få medel af dessa banker, ofta nog går sin ekonomiska ruin till mötes; då dessutom det numera, sedan alla obegagnade kapital af egarne insättas i dessa privatbanker, är omöjligt att af enskilda personer få upplåna medel till jordbrukets bedrifvande, så är det snart sagdt icke andra lånetillgångar kvar, af hvilka jordbrukaren kan hafva någon fördel, än denna allmänna

diskontfond, ty endast der kan han erhålla lånen på något längre tid genom den medgifna omsättningen; och detta är högst behöfligt. Den förhöjning, som enligt Utskottets förslag nu skulle komma till godo lånen med omsättningsrätt, är visserligen i det hela icke någon stor summa, men det kan vara en god början att sedan så småningom höja denna fond, allt efter som Riksbankens tillgångar ökas, derigenom att banken årligen får behålla en del af sin vinst.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets betänkande i föreliggande punkt.

Herr Johan Jönsson: Det bör icke kunna förefinnas någon tvekan om billigheten af att öka allmänna diskontfonden, och dock äro ju alltid, så snart det blir fråga om den aldra ringaste förstärkning deraf, en del representanter genast färdige att sätta sig deremot. Jag undrar just, hvad dessa värda ledamöter skulle säga, om vi andra föllo på den idéen att indraga eller endast minska Statens bidrag till tjenstemännens aflöning. Då skulle det sannolikt blifva annat ljud i skällan. För min del yrkar jag bifall till den förevarande punkten.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls i oförändradt skick.

Punkterna 21 och 22.

Biföllos.

Punkten 23.

Herr Axel Bergström: Genom antagandet af den 20:de punkten i betänkandet är det af Kammaren beslutadt, att *allmänna diskontfonden* för framtiden skall heta "*fonden för utlåning med omsättningsrätt*". Icke dess mindre förekommer här under 23:dje punkten ännu det gamla uttrycket allmänna diskontfonden. Fastän Kammaren icke behagade fästa afseende vid den lika beskaffade erinran, som jag vid behandlingen af sjette punkten hade äran framställa, vågar jag likväl nu förnya det yrkande jag då gjorde, emedan jag i allt fall anser det vara en vinst, att ett oegentligt uttryck åtminstone icke förekommer mer än å ett ställe af det blifvande bankoreglementet.

Jag yrkar sålunda, att de i första momentet af förevarande punkt förekommande orden: "*allmänna diskontfonden*" måtte utbytas emot "*fonden för utlåning med omsättningsrätt*", hvarigenom berörda moment skulle erhålla följande lydelse: "Vid utlåning från fonden för utlåning med omsättningsrätt utgör räntan fem procent och afdrages i förskott."

Friherre af Schmidt: Då samme ärade ledamot af Kammaren nu för andra gången i dag framkommit med anmärkning om ett förhållande, dertför skulden tyckes falla på Banko-Utskottet, så vågar jag taga mig friheten att till bemötande deraf säga, att det endast kan anses såsom ett förbiseende, att icke i det nya förslaget finnes införd en definition,

sådan som förekommer i 53 § af gällande bankoreglemente, der ifrågasvarande fond omtalas "under benämning af allmänna diskontfonden". Det är visserligen en oegentlighet, att i ett reglemente om samma sak nyttja två benämningar, och jag kan icke annat än instämma med den siste talaren deruti, att en rättelse häraf bör ske. Men om nu denna oegentlighet skulle rättas på det ena stället och ej på det andra, så torde saken icke dermed vara hjälpt. Jag föreslår därför, att ett tillägg måtte göras, hvaruti säges, att fonden för utlåning med omsättningsrätt benämnes allmänna diskontfonden, och jag gör detta så mycket heldre som jag är öfvertygad, att vid benämning i dagligt tal af denna fond detta sednare namn otvifvelaktigt kommer att derom mest begagnas. Jag får sålunda vördsamt anhålla om proposition på ett dylikt tillägg till förevarande punkt eller till någon annan, der det kan befinnas vara mera lämpligt.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag tror för min del icke, att det är skäl att vidtaga någon förändring i Utskottets förslag i denna punkt utan bäst är att bifalla detsamma, sådant det är. Det ifrågasvarande uttrycket begagnas äfven på andra ställen i nu gällande reglemente, der ingen förändring är föreslagen eller ifrågasatt, och full konsekvens är därför svår att vinna, utan att flera paragrafer genomses och ändras. Det är visserligen sannt, att uti den af den siste talaren anförda paragrafen det står föreslaget, att den fond som förut kallats allmänna diskontfonden nu skulle få en ny benämning, och att man derigenom skulle få två namn på samma sak. Men då allmänheten nu redan är så van vid det gamla namnet, att hvar och en väl vet, hvad dermed menas, utan att någon definition derom står i reglementet, torde någon förändring i detta hänseende icke vara behöflig. Skulle någon sådan ifrågakomma, vore det den, som den siste talaren föreslagit, ty att gifva ett nytt namn åt saken och genast helt och hållet utesluta det gamla kan icke medföra någon verklig nytta.

Herr Axel Bergström: Min uppmärksamhet har blifvit fästad derpå, att Första Kammaren, som för sin del beslutit en redaktionsförändring i den af mig föreslagna syftningen, dervid bestämt sig för uttrycket "*omsättningsfonden*"; och då jag icke anser lämpligt att öka antalet af de samfälda voteringsarne, skall jag bedja att få ändra mitt yrkande derhän, att icke orden "*fonden för utlåning med omsättningsrätt*" utan ordet: "*omsättningsfonden*" må insättas i stället för uttrycket: "*allmänna diskontfonden*." För öfrigt tror jag fortfarande, att det icke kan vara nyttigt att åt samma sak gifva två olika benämningar uti ett och samma reglemente, utan att Utskottet, då det vidtog en förändring i punkten 20, äfven bort iakttaga, att en motsvarande ändring gjordes i de andra punkter, der en sådan varit af nöden. Detta kan nu, såsom sagdt är, icke hjälpas, hvad den öste punkten angår, men här är ännu tillfälle till en behöflig rättelse, som jag därför fortfarande påyrka

Efter denna öfverläggning bifölls Utskottets förslag i oförändradt skick.

Punkten 24.

Bifölla.

Punkten 25.

Herr O. B. Olsson: I den reservation jag bifogat betänkandet rörande denna och 32:dra punkterna har insmugit sig det tryckfel, att der står 34 § 5 mom., i stället för att det, såsom Kammararens ledamöter torde inse, rätteligen bör vara 54 § 5 mom. Då Utskottet i nästföljande punkt, den 26:te, föreslagit en lättnad i besvären och kostnaderna för de personer, hvilka taga kreditiv i Riksbanken, så kan jag för min del icke finna det vara lämpligt att på samma gång för de mindre bemedlade, hvilka utgöra det vida öfvervägande antalet af dem, som med penningtransaktioner anlita banken och lånekontoren, försvåra villkoren för lånereörelsen. utöfver hvad de nu äro. Jag har derföre ansett mig böra reservera mig emot den första punkten af 25:te momentet i Utskottets förslag och yrka, att det gamla stadgandet i detta hänseende måtte blifva oförändradt, nemligen första punkten af femte momentet, som lyder sålunda: "För lån, som ej sednast inom en månad efter förfallodagen anningen till fullo inbetalas eller liqvideras genom omsättning, der sådan får ega rum" etc.

Jag yrkar således afslag på Utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr Åke Andersson: Jag ber endast att få gifva till känna, att jag helt och hållet instämmer med Herr Ola Bosson Olsson.

Herr Jöns Andersson: Jag är helt och hållet förekommen af Herr Ola Bosson Olsson. Jag hade äfven fäst mig vid denna punkt i betänkandet och tyckt, att det skulle vara svårt för den, som skall omsätta ett lån, att, om detta ej sker precis på dagen, han genast skall blifva lagsökt. Jag är sjelf ledamot af en sparbanksdirektion, men ehuru vi hafva samma föreskrift, kommer det dock icke i fråga att någonsin tillämpa den, utan vi lemna alltid låntagarne en månads anstånd.

För min del instämmer jag sålunda i Herr Ola Bosson Olssons yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Sjelf motionär i det ämne, hvarom denna punkt handlar, kan jag ej gerna godkänna Utskottets förslag. Då den 32:dra punkten står i ett visst sammanhang med denna, ber jag att äfven få beröra den. Jag vill visst icke motsätta mig, att den, som icke omsätter sitt lån på förfallodagen, får betala den föreslagna straffräntan, men skulle vi antaga dessa båda punkter i Utskottets förslag, skulle vi komma till det resultat, att omsättningslånen blefve än värdigare än vaxel-lån. Vexellagen säger nemligen, att vaxel icke får protesteras förrän nästa dagen efter förfallodagen, men för omsättningslån, som icke å utsatt tid betalas, skulle man kunna lagsökas genast. Detta vore ett fint sätt att alldeles omöjliggöra dessa lån. Vi böra besinna, att i ett land så

vidsträckt som vårt många hinder kunna uppstå, som göra det svårt för låntagaren att betala precis på dagen. Posten kan försenas t. ex. eller andra dylika hinder inträffa, till hvilka låntagaren icke är skuld.

Jag instämmer sålunda med reservanten, i förhoppning att jemväl 32:dra punkten blir afslagen och nu gällande stadganden bibehållna.

Friherre af Schmidt: Icke mindre i den allmänna ordningens namn än i alla lånesökandes välförstådda intresse har jag ansett mig icke kunna annat än tillstyrka föreliggande förslag. En bank får lof att se till, att den eger i sin portfölj sådana papper, för hvilka den kan påräkna att på viss dag erhålla det föreskrifna kapitalet. Genom ett motsatt förfarande blir den förhindrad att utföva den lånerörelse, den sig åtagit.

De lånesökande hafva sin fördel vid att icke nödgas öfver höfvan vänta på bifall till sina ansökningar om lån. Huru kan det vara tänkbart, att banken skall kunna tillfredsställa många, då icke alla dess gäldenärer på dagen betala sin skuld. Om derföre förslaget går igenom och alla nödgas att betala på dagen; så skola så mycket flera kunna erhålla lån, och fonden blir då mera tillräcklig än den nu är. Ätven i annat afseende innebär förslaget en fördel för de lånebehöfvande. Genom stadgandet om respitmånaden, som det nu är fråga om att borttaga, har den lånesökande, som deraf vill begagna sig, den ökade kostnaden, att han för denna månad får betala en procent högre ränta. Kan detta vara någon fördel för honom? Är det icke då bättre att tillse, det man kan betala sitt lån på sagdan dag, det hvar och en icke alltid gör, i fall man vet, att man kan få betala det en månad sednare. Oftast bör man så kunna planera för sig, att man kan betala på dagen.

Om vi icke autaga den nu föreslagna förändringen, så kommer den olägenhet jag påpekat att kvarstå, och det missbruk fortfara att ega rum, att den, som fått ett lån på $2\frac{1}{2}$ år, kan utsträcka denna tid till 2 år och 10 månader, hvilket dock icke kan vara rätt. Jag hemställer till de Herrar, som yrkat afslag å punkten, om de anse detta vara riktigt. För min del anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Agardh: Jag ber Kammarerna fästa sin uppmärksamhet derpå, att här icke är fråga om annat, än huruvida en låntagare för fjorton dagar efter förfalltiden skall betala i ränta fem procent i stället för sex. Han har hittills egt att efter eget godtycke och *utan förhöjning i räntan* när som helst inom dessa fjorton dagar inbetala sin skuld. Utskottets förslag afser att borttaga denna godtycklighet. Utan tvifvel torde det medföra mera ordning i alla affärsförhållanden, om hvar och en betalar sin skuld på dagen. Och vet man, att hvar och en måste göra detta, så kan man bättre ordna lånerörelsen inom banken. Det nuvarande missbruket härleder sig i de flesta fall derifrån, att man icke i tid vänjer sig vid ordning; och hvarje ny låntagare får nu lida deraf på det sätt, att han får vänta så mycket längre på sitt lån. För min del kommer jag alltså att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Medin: Då bankens säkerhet, som man i första rummet måste tillse, icke lider något deraf, enär det visat sig, att banken icke gjort

några förluster genom det nuvarande stadgandet, så torde det vara billigt att, om en låntagare icke kan betala på förfallodagen utan nödgas draga på respitmånaden, sådant tillåtes honom emot en procents förhöjning i räntan. Det är icke längesedan, som denna anståndstid nedsattes från två månader till en. Skulle man nu äfven taga bort denna, så förmodar jag väl, att bankens lagsökningar icke derigenom komme att ökas, men det skulle i allt fall medföra stor villervalla bland lånesökande på landet. För min del yrkar jag alltså afslag å Utskottets hemställan och bibehållande af det gamla stadgandet.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Det var icke egentligen vid denna punkt, som jag ämnade yttra mig. Men då jag nu fått ordet, vill jag begagna detta tillfälle för att bemöta ett yttrande af en talare här på högern. Han sade nemligen, att det skulle vara en fördel för låntagaren att betala på dagen, emedan han derigenom slapp betala högre ränta. Ja, det är visserligen en fördel. Men jag frågar, om det också är en fördel att genast vid förfallodagens utgång blifva lagsökt. Jag fruktar, att detta är en värre olägenhet än att få betala en procent högre ränta och yrkar fördenskull bifall till Ola Bosson Olssons reservation.

Herr Fredrik Petersson: Jag instämmer med dem som yrkat afslag å förevarande punkt.

Herr Lyttkens: Jag anhåller att få fasta uppmärksamheten derpå, att denna punkt innehåller endast förslag, att högre ränta skall erläggas af den låntagare, som icke betalar sitt lån på förfallodagen, men att den alldeles icke talar om någon respitmånad, hvilket kommer i 32:dra punkten. Nog tyckes Utskottets förslag i detta afseende hafva skäl för sig; och derfore röstar jag för bifall till detsamma.

Friherre Gripenstedt: Just det, som den siste talaren erinrade, hade jag ämnat anmärka, nemligen att det här icke är fråga om respitmånaden utan om straffräntan; och jag anser det alldeles klart, att i afseende derpå Utskottets åsigt är den rätta.

Friherre Koskull: Jag röstar för bifall till förevarande punkt. Det kan väl hända, att, såsom Herr Medin anmärkte, någon villervalla kommer att uppstå i början. Men jag förmodar, att Herrar bankofullmäktige veta att vidtaga lämpliga mått och steg utan att använda stränghet.

Till stöd för Utskottets förslag får jag erinra, att man hos hypoteksföreningarne får betala ännu högre straffränta än här, och att man sålunda inom alla landsorter torde vara temligen van vid att få erlægga straffränta genast, om man icke betalar sitt lån på förfallodagen.

Herr Ola Jönsson: Nog förstår man, hvarom fråga är, och att det endast gäller, huruvida man skall betala 5 eller 6 procent ränta under fjorton dagar. Det är sålunda ganska tydligt, att det i sjelfva verket är en småsak, hvarom man talar, och temligen likgiltigt, huru be-

slutet kommer att utfalla. Men man kan väl dock icke neka, att penningarne i alla fall redan äro dyra nog för låntagarne, och jag tror icke, att det kan anses såsom något så billigt vilkor för ett lån att nödgas erlägga fem procent ränta derpå i förskott. Om låntagaren då skulle få tillgodonjuta den lilla fördelen att få behålla sitt lån strafflöst fjorton dagar utöfver förfallotiden, så är väl detta icke så mycket att beklaga sig öfver eller att missunna honom.

Det är såsom sagdt temligen likgiltigt, hvilket beslut kommer att fattas i frågan, men för min del kan jag icke underlåta att förena mig med Herr Ola Bosson Olsson.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick, dels bifall dertill i öfrigt, men med den förändring Herr O. B. Olsson föreslagit, dels och slutligen afslag å Utskottets förslag samt bibehållande af det stadgande som finnes infördt i 54 § 5 mom. af nu gällande bankoreglemente.

Propositioner afgåfvos å dessa yrkanden, och fann Herr Talmannen ja vara öfvervägande för bifall till Utskottets förslag. För den omröstning, som då begärdes, antogs Herr O. B. Olssons förslag till kontraposition, hvadan den omröstningsproposition, som nu uppsattes, justerades och anslogs, erhöi följande lydelse:

Den som bifaller i oförändradt skick hvad Banko-Utskottet föreslagit i punkten 25 af dess memorial N:o 8,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit Utskottets förslag med följande förändrade lydelse:

För de lån, som ej inbetalas inom 14 dagar efter förfallodagen, denna oräknad, eller liqvideras genom omsättning, der sådan får ega rum, samt för de kassakreditiv, som icke betalas i enlighet med gällande kontrakt, beräknas från förfallodagen sex procent ränta, der ej högre ränta är försträckningen betingad, i hvilket fall denna utgår intilldess betalning sker.

Den i vanlig ordning företagna voteringen utföll med 108 ja mot 63 nej, hvadan Utskottets förslag utan förändring antagits.

Punkterna 26 och 27.

Biföllos.

Punkten 28.

Herr Gustaf Jonsson yttrade: Utskottet har icke fäst särdeles uppmärksamhet vid min motion, och jag lemnar derhän, om den gjort sig förtjent

förtjent derutaf eller icke. Det är ock en obestriddig sanning att den jordbruksidkande befolkningens behof och rörelsekapital icke kan tillfredställas af privatbankerna, så som dessa nu äro ordnade, och ej heller af hypoteksföreningarne. De förra lemna lån på allt för kort tid, de sednare på allt för lång. Penningarne blifva dessutom vid lån ur privatbankerna mycket dyra och lånen derigenom för mängen jordbrukare ruinerande. Hypoteksföreningarne hafva sedan flera år tillbaka icke kunnat i någon väsendtlig mån gagna jordbruket, då lånen der utfallit först efter flera års förlopp sedan de blifvit beviljade och då med en kapitalrabatt af flera procent. Jag har derföre ansett att jordbruksbanker borde bildas efter de hufvudgrunder jag i min motion föreslagit, der lån kunde erhållas på en återbetalningstid af 8, högst 16 år och den jordbrukande befolkningens behof af förlagskapital på ett ändamålsenligt sätt fyllas. Jag har föreställt mig att, om dylika bankinrättningar komme till stånd, så skulle jordbrukarnes behof af kapital, ett oundgängligt vilkor för höjandet af denna vårt lands hufvudnäring, blifvit bättre än nu tillgodosedd. Jag har trott att någon risk för Riksbanken ej borde kunna uppstå, om dessa banker, i hvilka delegarne skulle vara solidariskt ansvarige, erhöle kreditiv mot säkerhet af första inteckningen i lottegarnes jordbruksfastigheter till halfva taxeringsvärdet. De lån jordbrukarne nu kunna erhålla i privatbankerna lemnas i allmänhet endast mot borgen såsom säkerhet och borgesmännen kunna en tid anses för och vara vederhäftiga, en annan tid tvärtom. Kunde deremot lån fås mot säkerhet af jordbruksfastighet, så tror jag att detta skulle mycket bidraga till jordbrukets utveckling. Denna näring, som är af så ofantlig vigt för landet, står nu stilla och lider ganska stort betryck, just derföre att den saknar de kapitaler, som den behöfver för att gå framåt. För den som medgifver att jordbruksnäringen är landets modernäring och önskar att den skall gå framåt ej baklänges, tror jag också att det måste vara klart, att det sätt, hvarpå vårt penningeväsende nu är ordnad, ej är egnadt att leda till detta mål.

För denna gång anser jag mig dock ej kunna vinna något positivt resultat af mitt förslag och vill derföre ej yrka bifall till detsamma. Utskottet har afslagit det, men har dock erkänt att grunddragen voro sådana, att, om några jordbruksbanker verkligen i framtiden komme till stånd, de då äfven skulle kunna få sådana kreditiv, hvarom jag anhållit, och någonting annat har jag icke begärt.

Jag inskränker mig således till att yrka att Utskottets förslag må bifallas, och jag gör detta i den förhoppning att det förslag jag väckt, om det också ej nu lyckats vinna tillräckliga sympatier, i sinom tid dock skall gå i fullbordan.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag bifölls.

Punkterna 29 och 30.

Biföllos.

Punkten 31.

Herr Peter Petersson: Jag har trott, att man vore skyldig att på ett eller annat sätt understödja den nästan största klassen af med-

borgare med den hjälp, som utan förnärmande af andra samhällsklasser kunde åstadkommas, genom att låta jordbrukarne på bättre vilkor än hittills varit förhållandet erhålla lån. Denna förhoppning har uti Banko-Utskottets nu föreliggande memorial, i hvilket min i detta afseende väckta motion blifvit underkänd, helt och hållet blifvit tillintetgjord. Hypotheksbankerna lemna visserligen lån åt jordbrukarne, men vanligtvis icke till så små belopp som jag i motionen föreslagit, och om något sådant någon gång sker, fås de icke utan stora uppoffringar. Den enskilde, som har kapitaler öfver behofvet, utlemnar dem nemligen icke till jordbrukaren, utan insätter dem i bankinrättningar, i hvilka visserligen lån kunna fås, men dessa utgöra icke någon hjälp för den som idkar jordbruk utan lända honom tvärtom till skada, i synnerhet som betalningstiden är så kort, att någon inkomst af jordbruket icke kan åstadkommas så fort, att betalningen deraf kan erläggas. Nästan alla andra näringar hafva blifvit af Staten uppmuntrade, men icke jordbruket. Följden af den betryckta ställning, i hvilken jordbrukaren sig befinner, har genom de många utflyttningarne till utlandet lemnat det bedröfligaste bevis. Jag tror därför, att så vida landets modernäring icke skall komma att blifva öde genom förminskad befolkning och deraf följande förminskade arbetskrafter, Staten förr eller sednare måste lemna denna klass af medborgare en hjälp och ett understöd, mera ingripande uti Statens tillgångar än som jag uti min motion vågat föreslå.

Jag kan väl icke hoppas att nu vinna framgång åt motionen, men vill dock icke underlåta yrka bifall till densamma och afslag & Utskottets i detta memorial gjorda hemställan.

Efter detta anförande blef Utskottets förslag bifallet.

Punkten 32.

Härvid anförde

Herr O. B. Olsson: Jag har icke kunnat dela Utskottets åsigt i denna punkt, att mom. 6, § 64 af nu gällande bankoreglemente måtte borttagas. Jag tror, att, om så skedde, så blefve följden deraf att fullmäktige tvingades att genast verkställa lagsökning mot alla dem, som icke på förfallodagen fullgjorde liqviden. Låntagarne äro nu genom gammal praxis vanda vid att få en respitmånad och skulle sannolikt komma att åtminstone ganska länge förblifva i okunnighet om förändringen, och följden deraf skulle blifva att de blefvo lagsökta, och jag må säga det, lagsökte nära nog oskyldigt, då de ju förut alltid fått åtnjuta en månads anstånd och på grund deraf väntat att få lika lång respit äfven hädanefter. När man nu tänker på det stora antal som skulle träffas af denna olycka, att helt oförmodadt få en lagsökning på halsen — i närvarande stund finnas cirka 21,000 personer, som hafva omsättningslån i riksbanken och dess lånekontor, och större delen af dessa skulle troligen blifva lagsökta och ruinerade — detta skulle åtminstone blifva fallet med många af dem, hvilka icke förberedt sig på att betala mer än det belopp, hvartill omsättningen uppginge men nu till följd af lagsökningen måste betala hela lånesumman på en gång, så finner man lätt hvilka stora olyckor denna förändring skulle medföra.

En mängd egendomar, i synnerhet mindre, skulle komma att utmätas och försälas på exekutiv auktion, och många familjer på detta sätt bringas till tiggartafven. Ej heller kan jag förstå, hvilka fördelar banken skulle hafva af en sådan åtgärd. Jag tror icke att den skulle hafva den äldra ringaste fördel deraf. Den skulle tvärtom lida förlust, derigenom att den ginge miste om den s. k. straffrântan, som nu måste erläggas för den månad, hvarmed betalningen utöfver den bestämda tiden fördröjes. Denna ränta ökar ju bankens inkomster, och dessa skulle således minskas i stället för att ökas. Det enda banken kunde vinna vore, att den blefve ännu mera förhatlig för folket än den på många ställen oskyldigtvis redan är, och en sådan vinst anser jag för min del med allt skäl kunna räknas som förlust. Man skulle då kunna hafva skäl att hata den, om ett sådant prejeri skulle komma att ega rum. Dessutom hafva ju de flesta af våra privatbanker respitmånad, och dem erkänner man ju att vara skötta fullt "bankmessigt."

Respitmånadens borttagande skulle vidare hafva till följd, att låntagarna alltid skulle vara nödsakade att för att vara säkra om att icke blifva lagsökta, skicka in liqviden till banken 8 à 14 dagar innan lånet behöfde amorteras. Pengarna skulle under denna tid komma att ligga räntelösa för låntagaren och räntelösa för banken, och detta kan väl ej vara någon fördel hvarken för banken eller låntagaren. Åtgärden vore dessutom bra hård i det hänseendet, att många redliga låntagare som vilja göra sina afbetalningar i rätt tid och trots sig kunna göra detta, men blifvit mankerade på de summor de sjelfva skulle uppbara, således blifva lagsökta.

Till följd af hvad jag sålunda tagit mig friheten anföra, yrkar jag bifall till min mot punkten afgifna reservation, eller att, med afslag å Utskottets hemställan, Kammaren måtte besluta att mom. 6 i § 64 af nuvarande bankreglemente skall oförändradt bibehållas.

Herr Åke Andersson: I denna fråga synes det mig som privatbanksintresset dikterat Utskottets beslut. Atskilliga af dessa banker hafva dock sjelfva respitmånad och komme nog äfven hädanefter att hafva den. Hvarföre skulle man då borttaga den från Riksbanken och dess låntagare. Hafva låntagarna förut haft respiträtt, då tiderna vore bättre än de nu äro, hvarföre kan man icke dem låta behålla densamma under den nuvaranda finansiela förlägenheten? Betala de icke på förfallodagen, så få de ju betala öfverränta, hvilken nu, då tjugufemte punkten i detta memorial blifvit af Kammaren bifallen, är stadgad att utgå från och med nämnda dag, hvilket äro mera än förut uppmanar låntagarna att så vidt möjligt är betala, eller omsätta sin skuld på förfallodagen. Jag tror således att det ej finnes något skäl att bifalla denna punkt, och yrkar jag således på de af Herr Ola Bosson Olsson vidare anförda skäl afslag å densamma.

Herr Forssbeck: Det säges visserligen, att man skall vänja folk vid att blifva ordentliga och punktliga i sina affärer och man försäkrar att detta varit syftmålet med den ändring Utskottet här föreslagit; och punktlighet och ordentlighet äro ganska lätta saker för den, som har sina penningaffärer reglerade och vet hvarifrån han skall taga medel, om han

behöfver sådana. Men för jordbrukaren, som ofta har långa vägar att fara då han skall samla ihop penningar för att betala en skuld, för honom är det icke alltid så lätt att äfven med den aldra bästa vilja, alltid vara punktlig. Han måste skaffa sig några riksdaler här, några der, och på det sättet kan det hända, att han icke på bestämd tid kan få ihop fulla beloppet. Då vi nu känna att bankens låntagare äro emellan 20,000 och 30,000 och att en stor del bland dem tillhöra den jordbrukande klassen, så kunna vi lätt finna i hvilken svår belägenhet dessa skulle komma, om de beröfvades denna rätt till anstånd, som de så länge varit vana att ega. Och hvad förlorar banken i alla fall på att denna respitmånad får fortfara? Den förlorar ingenting, den vinner en procent eller det belopp, hvarmed straffröntan öfverstiger den procent som betalas, då lånet liqvideras, utan att respitmånad behöfver ifrågakomma. Långtagaren deremot, han vinner betydligt på respiten, ty han kan mot en procents högre ränta få ha penningarne fjorton dagar längre och behöfver ej derföre betala in hela lånet, äfven den icke förfallna delen, på en gång. Då vi nu veta, att under de sednare åren lagsökningarne ökats med, som jag tror, hundratal procent och de exekutiva auktionerna å fast egendom stigit i oerhörd grad, hvarföre då försvara möjligheten för jordbrukaren att honorera sina förbindelser? Jag vill derföre för min del, i likhet med Herr O. B. Olsson, att momentet må få oförändradt kvarstå, såsom varande en säkerhet för den långtagande jordbrukaren, att icke på dagen blifva lagsökt, i fall han skulle brista i betalningen.

Herr Medin: Utskottet har ansett detta moment i sextiofjerde paragrafen öfverflödigt. Jag tror icke att så är förhållandet. Bestämelsen i detta moment är den enda lindring långtagarne hafva sig medgifven, men å andra sidan har också banken redan nu rättighet att genast efter förfallodagen lagsöka dem, om nemligen bankens säkerhet så skulle fordra. Under sådant förhållande och då någon fara för banken ej visat sig uppstå af den nu medgifna respitmånaden, kan jag för min del icke finna något skäl att borttaga densamma. Det kan finnas många långtagare, som med säkerhet tro sig kunna påräkna penningar så tidigt, att de kunna betala på förfallodagen, men de kunna blifva bedragna i sitt hopp och måste då söka att skaffa sig penningar till liqviden på annat håll, och dertill kan också någon tid åtgå. De skola då gerna, för att slippa lagsökning, under en så kort tid som en månad betala något högre ränta, än de förut fått göra.

Jag yrkar af dessa skäl att paragrafen må i reglementet oförändrad bibehållas och anhåller således om afslag å Utskottets hemställan.

Herr *Anders Johansson* förenade sig med Herr Medin.

Herr Fredrik Pettersson: Utaf de tvänne respitmånader, som förut i detta fall voro medgifna, är nu den ena, som bekant är, borttagen, och man har nu föreslagit, att äfven den andra skulle borttagas. Detta anser jag dock icke riktigt. Besynnerligt nog har Banko-Utskottet här — och jag har hört flere talare yttra sig i samma riktning — påpekat, att den föreslagna åtgärden skulle leda till fullkomlig ordning och reda i af-färlifvet. För min del hyser jag en alldeles motsatt åsigt. Jag tror

tvärtom, att det förevarande stadgandets upphäfvande skulle leda till en strypning i allmänna rörelsen. Det är många nu, som ställt sig så, att de för sina affärers uppgörande äro i behof af denna respitmånad. Så t. ex. jordbrukarne på slättlandet, som icke hafva annat än spannmål att afyttra; de ställa sina affärer så, att de hafva tillgångar att betala eller omsätta sina lån med på de tider, då de få in penningar för skörden. Jag tror jemväl, att det blefve kinkigt nog för till och med tjänstemännen, att vara utan fördelen af denna respitmånad. De utfå sina löner i qvartaler, och i mån som dessa komma dem till godo, ställa de sina betalningar för de lån de kunna hafva i banken.

Dessutom har ju banken ingen förlust utaf att denna respitmånad bibehållas; men en stor fördel är det för folket i allmänhet, som sannernigen numera icke har öfverflöd på goda och lämpliga lånetillgångar.

Jag kan derföre icke annat än yrka afslag å förevarande punkt och att nuvarande stadgande i 6 mom. 64 § i Bankoreglementet måtte oförändradt få kvarstå.

Herr Carl Isak Bengtsson: Då ingen ännu har yrkat bifall till punkten, har jag så mycket större utsigt till framgång, då jag nu yrkar afslag och anhåller, att det ifrågavarande gamla stadgandet måtte få kvarstå oförändradt; emedan den föreslagna förändringen skulle vålla många olägenheter och åstadkomma många lagsökningar, m. m.

Herr Gustaf Jonsson: Utan att förringa eller i minsta mån misskänna, att det syftemål, Utskottet har haft med detta förslag, varit åstadkommande af ordentlighet och punktlighet i liqvider, tror jag detsamma icke vara lämpligt i närvarande tid, då tryckningen är så stor i penningeförhållandena i landet, och att man bör väl betänka sig innan man der-till lemnar sitt bifall. Det är många omständigheter som göra, att en längre tid för återbetalningen af ett dylikt banklån kan hafva sin stora fördel. Om t. ex. man beräknat att för lånets betäckande få vissa produkter inom viss tid försålda, men det visar sig, att dessa produkter icke äro så afsättliga, att de kunna inom denna tid försäljas och penningar i utbyte erhållas, så kan, derigenom att detta stadgande kvarstår, en lindring beredas, så att man under den följande respitmånadens förlopp kan hinna skaffa sig penningar, utan att nödgas upptaga nytt lån, för att betala sitt omsättningsbelopp.

Jag yrkar derföre afslag till Utskottets hemställan och bifall till Herr Ola Bosson Olssons reservation.

Friherre af Schmidt: Hvad jag redan haft äran anföra vid behandlingen af 25:te punkten i detta hetänkande, har naturligtvis sin fulla tillämplighet äfven vid den nu förevarande punkten. Jag vill derföre icke besvära Kammaren med ett återupprepande af hvad jag då yttrade, utan ber endast att få hemställa till dem af mina motståndare, som tro att genom borttagande af ifrågavarande moment lagsökningarnes antal skulle i betydande mån ökas, om de verkligen på fullt allvar föreställa sig, att genom den nu i detta hänseende gällande föreskrift om en respitmånad antalet af lagsökningar och exekutiva auktioner kunnat min-

skas. Jag för min del tror det ej, lika litet som jag kan dela den åsigt, att genom en ny föreskrift, hvarigenom man vill införa en noggrannare ordning i bankens skötande och allmänhetens affärer med densamma, dessa lagsökningar skulle blifva flera än de redan äro; till dem få vi, efter mitt förmenande, söka anledningen i helt andra och för det nu ifrågasvarande ämnet främmande förhållanden. På grund häraf vågar jag anhålla om bifall till Banko-Utskottets förevarande hemställan.

Herr Wikström: Det förslag, Utskottet här afgifvit, synes mig sannerligen vara så godt, att jag icke kan underlåta att höja min röst till att förorda detsammans antagande. Det förefaller mig högst märkvärdigt, att någon, som önskar och vill upprätthålla ordning i affärer, fordrar att få bibehålla ett sådant oefterrättighetstillstånd, som vi nu i förevarande hänseende ega, ity, att genom missbruk af det nu till borttagande ur reglementet föreslagna stadgandet utbildat sig en i så måtto högst förderlig praxis, att det icke är undantagsvis, utan snart sagdt i regeln, som man vid lån med omsättningsrätt begagnar sig af den s. k. respitmånaden. Man har hufvudsakligen invändt mot förslaget, att borttagande af respitmånaden skulle medföra olägenheter af betänklig art, emedan respitidens begagnande blifvit en vana; men derpå får jag blott svara att, i fall man måste erkänna, att denna vana är en osed — något hvarom vi alla måste vara öfverens — så måtte det väl också vara rätt, att ifrågasvarande stadgande förändras. När man i sin förbindelse till banken utsatt tiden, inom hvilken man skall infria densamma, bör man väl icke i reglementet hafva ett kryphål, hvarigenom man, utan synerlig olägenhet för sig sjelf, kan förlänga denna tid. Jag finner det fast heldre vara angeläget att man börjar vänja sig vid att i sina affärer vara punktlig samt att följaktligen fullgöra sina likvider *på dagen*, och derföre yrkar jag bifall till Banko-Utskottets ifrågasvarande hemställan.

Herr Johan Jönsson: Jag har velat bemöta den sista talarens yttrande, att den ifrågasvarande respitmånaden skulle vara en osed. Jag vill visst icke, att lagen skall gifva hägn åt några oseder, ty sådana anser jag det vara lagstiftarens pligt, att så mycket som möjligt motarbete och undanrödja, men icke är väl detta en osed? — Vi föreställa oss en jordbrukare, som har ett diskontlån att omsätta i September månad. För att få penningar till omsättningen behöfver han afyttra säd, och det kan då vara honom till stor fördel, att han har denna respitmånad på sig, att under tiden få sin säd skuren och försäld till högsta möjliga pris. Skulle han deremot, i fall förevarande stadgande toges bort, lagsökas genast efter förfallodagen, så ginge han miste om vidare omsättningsrätt och tvunges att inbetala hela lånet, hvilket kunde måhända för honom vålla ekonomiska olyckor och olägenheter af ganska betänklig beskaffenhet. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Herr Ola Bosson Olssons reservation.

Herr H. Schmidt: Då man här yrkat bifall till Utskottets hemställan, anser jag mig för min del böra tillkännagifva, att jag icke kan gilla det slut, hvartill Utskottet i denna fråga har kommit, utan att jag

instämmer i den reservation Herr O. B. Olsson afgifvit derom, att det itrågavarande sjette momentet måtte i Bankoreglementet oförändradt få kvarstå. Ehuru jag är en vän af reda och ordning i affärer, är jag rädd att nu borttaga detta stadgande, ty utan tvifvel skulle derigenom mycken oro uppstå bland allmogen, som ställer siua affärer med beräkning att få tillgodonjuta denna respitmånad, hvilket de anse vare sin rättighet. Mycken villervalla i affärer man och man emellan, i synnerhet bland allmogen, skulle också häraf förorsakas; och det för att undvika detta, som jag anser mig böra yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till den omnämnda reservationen.

Herr Almqvist: Äfven jag skulle från ren affärssynpunkt och måhända äfven från bankens synpunkt kunna instämma i det slut, hvar till Banko-Utskottet här kommit, nemligen att det lån, som icke på förfallodagen betalas, genast skulle vara underkastadt lagsökning. Men de egendomliga förhållanden, som ega rum inom den ort jag tillhör, föranleda mig att hysa vissa betänkligheter mot bifall till Utskottets förslag. Det finnes beklagligen inom Norriand icke några afdelningskontor af Riksbanken utan, om man i dessa aflägsna orter vill hafva lån med omsättningsrätt, måste man vända sig till hufvudkontoret i Stockholm. Nu är föreslaget, att den, som icke på förfallodagen inbetalar sitt lån, genast skall vara underkastad lagsökning. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att ett sådant stadgande i sig sjelft riktigt kan gå an, att utan obillighet tillämpa i de landsorter, som icke ligga allt för långt från hufvudstaden, och der den lånesökande ej endast kan få ut sitt lån samma dag eller straxt efter det lånet blifvit bifallet, utan jemväl utan svårighet och uppföring kan på förfallodagen återgälda sin skuld. Men så är ej förhållandet med de norrländska orterna. Det kan med anledning af dessa orters aflägsenhet från hufvudstaden och den tidsödande postgången dit åtgå tvenne veckor eller mera, innan låntagaren erhåller det beviljade lånet sedan detsamma i banken utlemnats. Skulle han derjemte ovilkorligen vara skyldig att i densamma insätta liqviden på förfallodagen, skulle han behöfva afsända medlen hemifrån en vecka eller kanske två veckor derförut, hvarigenom han icke skulle få åtnjuta lånet mer än i fem månader och i bästa fall en vecka derutöfver, men erlagga ränta för hela tiden eller sex månader, hvarigenom lånet skulle blifva för honom dyrare än under samma vilkor medgifna lån blifva för dem som bo i närheten af hufvudstaden, hvilka snart nog kunna komma i åtnjutande af lånen samt med lätthet vid förfallotiden återbetala dem.

Äfven en annan omständighet tillkommer, som förökar mina betänkligheter mot förslaget. Till följd af de långa distanserna kan det inträffa att, om också låntagaren noga beräknar tiden för penningarnes afsändande, dessa kunna komma fram en eller annan dag för sent, emedan under den långa vintertiden, som deruppe räcker många månader, genom ogynsam väderlek eller andra hinder postgången kan komma att uppehållas. Det betyder då mindre, om låntagaren får betala något högre ränta för de öfverskjutande dagarne, men högst viktigt är att han icke genom den uteblifna betalningen på förfallodagen har förverkat sin rätt att omsätta lånet.

Af dessa skäl och då nyssnämnda orters fördel af lån med omsättningsrätt skulle i väsendtlig mån förminska, om detta förslag antoges, anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan och att således den ifrågarande paragrafen i Bankoreglementet måtte förbli förändrad.

Häruti förenade sig Herrar *Engman, Östman, Tjernlund, Sahlström* och *Andreas Andersson*.

Herr Granlund: Efter mitt förmenande skulle helt visst stora olägenheter synnerligen för allmogen i landsorterna uppstå om detta moment borttoges. De hafva nu så vant sig vid denna respitmånad, att den kan nästan sägas hafva blifvit ett behof för dem.

Om man ock beräknar att det för den i en aflägsen landsort boende låntagaren åtgår någon tid, innan han erhåller ett beviljad lån efter dess utfallande i banken — samt att han likaledes en tid före lånets förfalldag måste insända omsättningen — så kommer han i så fall ej i åtnjutande af mer än något öfver fem månader, oaktadt han får beränta lånet i sex månader; jag tror ock att den åsigten allt mer och mer gör sig gällande inom affärslifvet, att det är i de flesta fall bättre bevilja något anstånd åt en gäldenär än att genom lagsökning sätta honom i förlägenhet, hvilket ofta vållat, att äfven en säker gäldenär blifvit oförmögen att fullgöra sina förbindelser — emedan en lagsökning förstört hans kredit.

Ofta kan denna respitmånad för jordbrukaren vara af väsendtligt värde, då han vid månet tillfälle ej af många olika förhållanden hinner enligt hvad han beräknat till önskad tid sälja sina produkter.

Skulle han då riskera lagsökning genast, uppstå för honom många svårigheter och ej minst den att han måste inbetala hela omsättningslånet, hvar till kommer, att vanligen erhåller en sådan gäldenär icke vidare något nytt lån i banken, emedan man fattar misstro till honom. Ett mankemang i beräknade inkomster kan verkligen äfven hända den förmögnare, han må nu än, som en föregående värd talare sagt, ega säkra värdepapper i sin portfölj.

Den högre räntan som är föreskrifven för respitmånaden, gör väl ock att man bör vara angelägen att å förfalldagen inbetala lånet — och genom denna högre ränta gör ju ej heller banken någon förlust på respitmånadens kvarstående.

Jag yrkar bifall till den af Herr O. B. Olsson i denna punkt afgifna reservation.

Herr Ola Månsson: Jag tror att genom den föreslagna förändringen icke låntagarnes och ej ens bankens egen fördel blefve tillgodosedd. Blefve nemligen denna s. k. respitmånad borttagen, så kunde det lätt komma att hända, att allmänheten afskräcktes från att söka erhålla lån i Riksbanken och i stället vände sig till de enskilda bankerna, äfvensom att Riksbanken derigenom komme att ligga inne med större kapital än densamma för diskontrollen behöfde. Genom ett dylikt stadgande blefve äfven bestämmelserna för diskontrollen strängare än vilkoren för inlösande af vexlar, enär, äfven om gäldenären hade penningar till hands, men möjligen en eller annan dag glömde att verkställa liqviden, lagsökning ovil-

korligen genast efter förfalldagen komme att ske. Jag kan derföre icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag samt bifall till Herr Ola Bosson Olssons reservation, af innehåll, att det nuvarande stadgandet i 34 § 5 mom. och 64 § 6 mom. bankoreglementet måtte i oförändradt skick bibehållas.

Herr Berg: Herr Talman! Enär föregående talare uppgifvit att enskilda bankerna medgifva en månads respit vid omsättningar och inbetalningar af lån, så får jag, med den kännedom jag derom eger, upplysa att förhållandet visserligen varit, men numera icke är sådant, och att sedan denna respitmånad borttagits liquiderna ske punktligare och med mera ordning än tillförne.

Det synes vara påtagligt, att, då man vet att inbetalningen ovilkorligen skall ske på en bestämd dag, man bereder sig resurser dertill, hvar emot ett ytterligare anstånd vanligen föranleder till oordentligheter i liquiderna.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Hæggström: Då jag redan af Herr Almqvist är förekommen uti de skäl jag ämnade anföra för afslag å denna punkt, vill jag in-skränka mig till att med honom instämma uti det yrkande att 64 § 6 mom. af bankoreglementet måtte i oförändradt skick bibehållas.

Herr Sääf: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet på ett stort misstag som af åtskilliga talare blifvit begånget, då de framställt borttagandet af det stadgande i reglementet, som ålägger diskontstyrelsen att lagligen utsöka de belopp som förfallit för en månad sedan så, som skulle detta innebära en ovilkorlig skyldighet för styrelsen att genast efter förfalldagen lagsöka en läntagare. Denna rätt att genast lagsöka eger styrelsen för närvarande i fortsättningen af nämnda, nu till borttagning föreslagna stadgande, ehuru som man vet, den vanligen låter en månad gå förbi, innan denna åtgärd vidtages, så framt nemligen icke bankens säkerhet och intresse nödvändigt fordrar att lagsökning dessförrinnan bör ega rum. Enahanda skulle äfven förhållandet hädanefter blifva, derest Utskottets förslag i denna punkt bifölles. Frågan är här endast, huruvida det är nödvändigt att i reglementet finnes en bestämd föreskrift för Diskontstyrelsen, att inom viss tid lagsöka. Tages nu detta stadgande bort, så är det klart att det komme att bero på styrelsens egen omtanke att pröfva och bestämma, huruvida vid hvarje särskildt fall anstånd med inbetalningen eller omsättning af lånet fortfarande som hittills bör beviljas, eller huruvida lagsökning genast efter förfalldagen bör anställas. Utskottet har ansett att detta stadgande äfven derföre bör utgå, emedan i allmänhet den föreställningen deraf uppkommit, att detsamma innebär en *rättighet* för hvar och en att så väl i banken som eljest fördröja liquider lång tid efter det förfalldagen inträdt, hvarpå såsom exempel anförts att, då i enskilda lifvet en skriftlig anmaning om liqid gjorts fjorton dagar efter förfallotiden, sådant svar ingått, hvaraf syntes att anmaningen betraktas såsom ett förnärmande och obilligt anspråk, enär sjelfva Riksbanken lemnar en hel månads anstånd efter förfallotiden, hvilket förhål-

lande åberopades. Jag hemställer till hvar och en, om icke en dylik uppfattning bör motarbetas, derigenom att man låter det närvarande stadgandet i detta afseende utgå. Då man vidare talat om att låntagarnes ställning genom ett bifall till Utskottets förslag skulle komma att försvåras, så är detta, som jag redan visat, en alldeles falsk uppfattning af saken. Den, som således icke vill, genom bibehållande af ett allmänt stadgande för en institution sådan som Riksbanken, fortfarande gifva stöd åt ett föreställningssätt hos den stora allmänheten, som på uppfyllandet af inbördes förbindelser har ett högst menligt inflytande, den bör efter min tanke bifalla Utskottets hemställan.

Deraf följer intet annat än att Diskontstyrelsen får fria händer; att den eger frihet att hädanefter som hittills lemna anstånd med, eller utlösa en förfallen skuld om sådant prövas nödigt; och skall förändringen antagligen leda till att så småningom och mera allmänt införa större punktlighet och noggrannhet i liqvider, hvartill lagstiftningen ju bör bidra så väl direkt som indirekt, hvarföre jag anhåller om Kammarens bifall till den föredragna punkten.

Herr Jöns Pehrsson: Det förefaller mig i sauning mer än märkvärdigt att Utskottet kunnat komma till det resultat att vilja borttaga den del af bankoreglementet, hvarom den nu föredragna punkten handlar. Den siste talaren har visserligen velat antyda, att genom bibehållande af detta stadgande en demoralisation skulle komma att inträda i afseende å punktligheten att verkställa liqvider till Riksbanken. Men huruvida ett sådant befaradt och menligt inflytande äfven skulle komma att sträcka sina verkningar till den stora allmänheten, kan jag för min del ej fatta, lika litet som jag kan inse någon fara för banken ligga deruti att detta stadgande kvarstår, då ju dess styrelse i allt fall kan göra sin rätt gällande och, om så auses nödigt, genast efter förfallodagens förlopp verkställa lagsökning. Deremot ligger det ofta uti låntagarnes intresse att begagna den dem nu medgifna respittiden af en månad efter förfallodagen, och hvilken anståndstid äfven rätt ofta är högst nödvändig för dem som bo långt af läge i landsorten. Huru jag sålunda ser saken, kan jag ej finna något skäl att borttaga det nuvarande stadgandet i detta afseende, hvarföre jag ock yrkar att det omnämnda momentet i bankoreglementet fortfarande måtte kvarstå.

Herr Wedberg: Sedan så många talare yrkat rent afslag å den föredragna punkten att föga utsigt läser finnas att få densamma af Kamraren antagen, så vill jag, som i allo gillar hvad Utskottet föreslagit, dock, för att om möjligt vinna något, anhålla få göra det jemkningsförslag, att 64 § 6 mom. af bankoreglementet fortfarande måtte bibehållas, dock med den förändring att i stället för orden "en månad" måtte insättas orden "fjorton dagar"; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition å detta mitt förslag.

Friherre Koskull: Då jag i en föregående punkt angående den s. k. straffröntan uttryckte den åsigt, att jag ansåg de nuvarande bestämmelserna i detta hänseende fullt tillfyllestgörande, får jag deremot angå-

ende den nu föredragna punkten anmärka, att jag anser det fullmäktige, derest densamma bifölles, skulle blifva tvungne att genast efter förfällo-dagens förlopp verkställa lagsökning. Detta kunde väl äfven möjligen hafva något skäl för sig, så framt nemligen alla låntagare vore bosatta i närheten af lånekontoret; men då vi besinna att en stor del af dessa lånesökande äro boende i norra delen af landet och kommunikationerna till dessa orter ännu äro särdeles dåliga, hvadan det ock ofta dröjer åtminstone fjorton dagars tid sedan lånet blifvit bifallit innan låntagaren utbekommer detsamma samt derjemte minst lika lång tid för att insända liqviden, så kommer ju derigenom låntagaren att gå miste om en hel månad eller en sjettedel af lånetiden, enär ju de flesta diskontlån utlemnas på 6 månaders tid. Af detta skäl anser jag att bestämmelsen om respitmånad fortfarande bör bibehållas, hvarföre jag ock yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad. Propositioner framställdes på de yrkanden, som blifvit gjorda, nemligen dels på bifall till Utskottets förslag, dels på afslag derå med bibehållande af 6 mom. af 64 § i gällande bankoreglemente, dels ock slutligen på bifall till det af Herr Wedberg framställda förslag. Den andra i ordningen af dessa propositioner fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef då begärd och antogs såsom kontraposition yrkandet på bifall till Utskottets förslag. Följande voteringsproposition blef då uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som med afslag å Banko-Utskottets hemställan i 32:a punkten af dess memorial N:o 8, vill att mom. 6 af § 64 i nu gällande bankoreglemente skall oförändradt bibehållas,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen visade 125 ja mot 48 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Punkten 33.

Friherre Tamm: Den nu föredragna punkten angående stadgandena om ränta för de medel, som äro insatta på upp- och afskrifning, synes afse en sådan förändring, som skulle komma att lemna fullmäktige en fullkomligt godtycklig makt, hvilken de mot vissa personer eller penningverk efter behag skulle kunna utöfva. Om med hänsyn till den säkerhet, som erbjudes för erhållande af lån, olika ränta någon gång kan böra bestämmas, torde det dock icke kunna bestridas eller bortresonneras, att vid insättningar i banken den enes penningar äro värda lika mycket som

den andres. Både för allmänheten och banken sjelf skulle äfven stora olägenheter uppstå, derest, såsom nu föreslagits, olika ränta skulle beviljas å de i Riksbanken deponerade medlen. Om t. ex. samtidigt tvenne personer i Riksbanken ville på upp- och afskrifning insätta sina penningar, skulle derigenom den ene kunna beviljas en högre ränta än den andre, hvilket ju vore ganska orätt. Följden af en sådan godtycklig åtgärd å fullmäktiges sida, om den komme att i något fall användas, skulle åtminstone blifva den att förtroendet till Riksbanken i väsendtlig mån skulle minska, hvilket väl icke lär vara afsigten med den nu föreslagna förändringen.

Jag vågar på grund häraf yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Agardh: Jag tror icke någon synnerlig fara kan ligga deruti att den nu föredragna punkten antages. Meningen med den föreslagna förändringen är naturligtvis icke någon annan än att hindra enskilda banker från att kasta kostnader på Riksbanken genom att uti densamma på upp- och afskrifning insätta alltför stora belopp. Det lär väl icke gerna komma i fråga, att enskilda personer skulle vilja göra giro-insättningar på högre belopp än 400,000 R:dr. Om man således bestämmer, att den eller den räkningshafvaren icke får beräkna mer än den eller den räntan å ett visst, inom ett maximum af 400,000 R:dr begränsadt penningbelopp, så kan till följd af ett sådant stadgande icke några olägenheter för den enskilde komma att uppstå. Jag anhåller derfore att Kammaren måtte godkänna Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Jemte det jag instämmer uti hvad Herr Agardh nyss yttrat, måste jag äfven tillägga att Riksbanken för närvarande befinner sig så att säga i ett försvarslöst tillstånd, enär, under det alla enskilda banker hafva rättighet att bestämma om och huru mycket penningar de på upp- och afskrifning vilja emottaga, Riksbanken deremot är tvungen att emottaga huru mycket som helst; också får derigenom Riksbanken betala ränta å de enskilda bankernas riksmyntskassa för in- och utvexling af deras egna sedlar, hvilken kassa de när som helst kunna å upp- och afskrifningsräkning inkasta i Riksbanken och göra räntebärande. Jag kan för min del ej anse det vara klokt att längre bibehålla ett så abderitiskt stadgande. Då man befarar att fullmäktige, derest detta förslag bifalles, skulle kunna komma att utföra mannamån, derigenom att de skulle bevilja olika ränta för olika penningbelopp, så får jag säga det jag icke tror en sådan farhåga vara grundad, enär det ju är Riksdagen sjelf som tillsätter fullmäktige i banken och dertill förordnar de personer som den anser mest passande att till bankens båtnad och nytta utföra detta ansvarsfulla uppdrag.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Koskull: Jag är ganska tacksam mot Utskottet, som inom ett maximum af 400,000 R:dr begränsat det belopp, hvarå ränta för de medel som å upp- och afskrifning i Riksbanken insättes får beräknas; men jag skulle hafva varit Utskottet ännu tacksammare, om det

t. ex. hade velat nedsätta detta maximum till endast 200,000 R:dr. För min del kan jag remligen icke inse att allmänheten men väl några större penningeverk af denna förändrade bestämmelse komme att draga någon synnerlig nytta och, ehuru jag måhända är ensam om min åsigt i detta afseende. får jag dock hos Herr Talnannen vördsamt anhålla om propositionen derå, att det af Utskottet föreslagna maximibeloppet af 400,000 R:dr, hvarå ränta vid insättning på upp- och afskrifning af Riksbanken godtgöres, måtte till 200,000 R:dr nedsättas.

Herr Jöns Rundbäck: Huru pass lönande denna rörelse att på upp- och afskrifning mottaga penningar i Riksbanken verkligen är, kan man inhemta af fullmäktiges berättelse för sistlidet år, hvaraf framgår att 16,202 R:dr inestodo i Riksbankens kassa af de medel som enskilda banker för tillfället icke kunde använda. Det är klart att dessa enskilda banker, hvilka ega rättighet att utgifva sedlar till en summa motsvarande det belopp de i Riksbanken deponerat, anse det vara bättre att af Riksbanken uppbära huru liten ränta som helst, äfven om det blott vore en half procent, heldre än att hafva dessa penningar hemma i sin egen kassa utan all ränta. På detta sätt öfverhopas Riksbanken af penningar, hvilka uti densamma på deposition äro insatta. Då jag nu anser det föreliggande förslaget vara särdeles tjenligt att hämma denna alltför stora insättning, så, och ehuru jag helst skulle hafva önskat att än ytterligare inskränka det föreslagna maximibeloppet hvarå ränta blifver godtgjord, vill jag dock för närvarande åtnöja mig med Utskottets förslag samt till detsamma yrka bifall.

Herr Lyttkens: För min del anser jag Utskottets förslag vara af den beskaffenhet att detsamma af Kammaren bör bifallas, enär det medgifver fullmäktige rättighet att förminska icke blott räntan utan äfven beloppet af den summa som på upp- och afskrifning bör af Riksbanken emottagas. Jag yrkar alltså bifall till den föredragna punkten.

Herr Uhr: Äfven jag yrkar bifall till Utskottets förslag, hvilket går i den syftning att rätta åtskilliga missförhållanden, som ännu existera i afseende å rättigheten att på upp- och afskrifning i Riksbanken insätta penningar och därför få beräkna ränta. Från fullmäktiges sida har man äfven länge förväntat ett dylikt förslag, hvarned afses att förhjelpa dem som i Riksbanken insätta smärre summor af sina besparingar till så hög ränta som möjligt, hvilket skulle kunna ske derigenom att till insättare af stora summor anslöte sig insättare af små summor, hvarigenom räkningens saldo på det hela skulle hålla sig mera jemnt. Det är nemligen naturligt, att räntan å de insatta medlen icke kan komma att blifva för alla lika, utan måste lämpas efter det större eller mindre belopp som på upp- och afskrifning insättes. Deremot vore det orättvist, om enskilda banker till obegränsadt belopp skulle ega rättighet att i Riksbanken på upp- och afskrifning insätta huru stora summor som helst, hvarföre ock Utskottet i sitt förslag inskränkt maximum i detta hänseende till 400,000 R:dr. Nu har visserligen äfven af en talare blifvit förslaget att ytterligare nedsätta detta maximibelopp till 200,000 R:dr, hvarigenom jag dock

för min del ej tror att synnerlig fördel skulle vinnas, enär det ju vore en lätt sak att genom insättning i flera poster öferskrida detta maximumbelopp.

Jag finner följaktligen Utskottets förslag vara ganska välbetänt, hvarföre jag ock till detsamma yrkar bifall.

Överläggningen var slutad. Utskottets förslag bifölls.

Punkten 34.

Herr Agardh yttrade: I afseende på denna punkt har jag tillåtit mig framställa en reservation, som återfinnes å sid. 55 af Utskottets föreliggande memorial. Jag har nemligen trott att samma resultat, som Bankofullmäktige afsett, skulle kunna vinnas utan att ändra momentet c) i § 66, hvilket handlar om bestämmandet af *depositionsräntan*, om man endast tillade ett nytt moment d) till samma paragraf, genom hvilket fullmäktige skulle ega att bestämma å *huru stort på en gång innesående belopp* ränta måtte hvarje särskild räkningshafvare godtgöras. Derigenom hade man icke förhindradt enskilda personer att i Riksbanken insätta penningar på depositionsräkning till huru stort belopp som helst. Det kan visserligen synas vara en olägenhet för banken att sålunda nödgas mottaga hur mycket som helst, men när Styrelsen har i sin hand att ställa räntan hur lågt som helst, så synes faran att blifva öfverhopad med depositioner icke vara särdeles stor. A andra sidan torde det ock vara billigt, att man icke betager allmänheten sin nu egande rätt att i banken deponera medel. I Stockholm skulle allmänheten i fullt mått få bibehålla denna rätt, enär penningar fortfarande här kunna insättas antingen mot ränta i diskontkontoret, eller ock, om de icke mottagas der, i depositionskontoret utan ränta. Nu har Banko-Utskottet i åtskilliga punkter, dem Kammaren redan bifallit, sträfvat att förändra diskontkontorens i orterna rörelse till likhet med sjelfva Riksbankens, hvilket utan tvifvel är en fördel; men man går i motsatt riktning, om man bifaller Utskottets förslag i denna punkt, i det man minskar allmänhetens i landsorten rätt att såsom hittills deponera medel i diskontkontoren. Genom att antaga mitt i reservationen framlagda förslag tror jag denna olägenhet skulle undvikas, enär depositioner fortfarande kunde göras så väl i samtliga länekontoren som i depositionskontoret i Stockholm, under det att Fullmäktige alltid hade i sin hand att reglera dessa depositioner genom att nedsätta räntan hur lågt som helst.

På dessa grunder skall jag tillåta mig att yrka bifall till mitt i reservationen intagna förslag, ehuru jag icke har särdeles stor förhoppning att få det igenom, enär Första Kammaren redan godkänt Utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan blef af Kammaren bifallen.

Punkterna 35—40.

Bifölls.

Punkten 41.

Herr Agardh: Jag har ingen anmärkning att göra emot Utskottets förslag, men anser mig dock böra påpeka, att det är strängare mot bankens tjänstemän, än det nu gällande stadgandet är. Hittills har nemligen en banktjänsteman, som öfverflyttats på pensionsstat, haft rättighet att uppbära hela lönen, men så skulle icke hädanefter alltid blifva förhållandet. Utskottet har emellertid för att något mildra hvad som härutinnan kunnat vara för strängt föreslagit den förändring af 121 §, som Kammaren nyss bifallit, att klagomål öfver Fullmäktiges beslut i vidsträcktare mån än hittills kunna anföras hos näst sammanträdande Banko-Utskott eller, emellan riksdagarne, hos revisorerne af Riksbanken. Jag har endast velat nämna detta, på det man icke måtte säga att ändringen har kommit oanmärkt fram. För egen del tillstyrker jag bifall till Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag vill begagna tillfället för att uttrycka min åsigt om ifrågavarande jemte åtskilliga andra förändringar, som i nu föredragna delar af Bankoreglementet genom Utskottets memorial hafva blifvit föreslagna, att de nemligen innefatta ett försvarande af bankotjänstemännens vilkor och ett försämrande af de dem en gång tillerkända lönerna, samt att de göra dem mer än förr beroende af Bankofullmäktiges godtycke. Jag hade icke ansett det vara skäl att här bestrida dessa förändringars antagande, emedan jag icke haft hopp om frångång för något sådant yrkande; men, då frågan nu kommit under behandling, vill jag åtminstone till protokollet uttrycka att jag hyser den åsigten, att de förändringar, som Utskottet föreslagit, hvarken synas mig vara rättvisa emot bankotjänstemännen och ej heller, efter min uppfattning i flera afseenden, i öfrigt riktiga.

Efter denna öfverläggning bifölls punkten.

Punkten 42.

Bifölls.

Punkten 43.

Herr Kolmodin: Jag nödsakas att för några ögonblick taga Herrarnes tid i anspråk, men till min ursäkt får jag på förhand förklara, att, ehuru den föredragna punkten särskildt omnämner Wisby lånekontor, det icke är min afsigt att förfäktas något lokalintresse, utan endast att beröra en allmän grundsats.

När 1850—1851 årens riksdag beslöt inrättande af nyssnämnda lånekontor, bevisade man Gotland mycken välvilja och tillgodosåg ett der länge känt och öfverklagadt behof. Det är tydligt, att ett så litet lånekontor som detta, när det, oaktadt sin litenhet, ändock måste hafva sin särskilda och fullständiga förvaltning, icke anlades för att på ett lönande sätt utsträcka Riksbankens lånerörelse, utan hufvudsaktigen för att hjälpa

en afflägsen provins, som eljest icke kunde få sina oundgängliga behof af rörelsekapital tillfredsställda. Dervid måste dock kostnaderna inskränkas till det minsta möjliga. Det var derföre en ganska klok försigtighet, som bestämde Rikens Ständer att föreslå en viss förvaltningskostnad, utöfver hvilken man ej finge gå. Men lika visst är också, att, om ett sådant stadgande skulle bidraga till god hushållning, så måste det afse de vanliga förhållandena, men icke bestämma en summa, som skulle vara tillräcklig för alla möjliga oförutsedda och oförutsebara händelser. I annat fall måste ju beloppet tilltagas så rundligt, att det väl kunde gifva anledning till misshushållning under vanliga tider, om kontorsstyrelsen vore dertill benägen. Således måste jag anse det bestämda förvaltningsanslaget i detta fall vara afsedt endast för normala förhållanden, d. v. s, när inga särskildt tillstötande omständigheter menligt inverka på utgifternas belopp. En dylik åsigt föranledde för något öfver ett år sedan styrelsen öfver Wisby länekontor att, med anledning af inträffade sjukdomsfall så väl för kamereraren som bokhållaren, hos Bankofullmäktige anhålla om tillstånd, att särskildt få utbetala 254 R:dr 24 öre i vikariatsarfvoden. Bankofullmäktige afslogo denna begäran, och då nöden icke var så fullkomligt svår, emedan beloppet skulle fördelas på två händer, så ansåg styrelsen sig icke böra drifva saken längre, utan beslöt att låta den förfalla för den gången. Emellertid hafva Bankofullmäktige nu afgifvit ett förslag, som, om det af Riksdagen antages, kommer att i Bankoreglementet såsom gällande lag uppställa, att förvaltningskostnaden för Wisby länekontor under inga omständigheter, huru ömmande de än må vara, får öfverstiga de anslagna 6,000 Riksdalerna. Huru det för närvarande förhåller sig med detta länekontors förvaltningskostnader vill jag med utdrag ur Kontorets räkenskaper upplysa. Genom reglementet äro nemligen bestämdt:

till aflöningar	R:dr 5,000: —
dessutom ätgå:	
till hushyra	400: —
„ skrifmaterialier och tryck	387: 70.
„ porton	114: 92.
„ ved och ljus	83: 78.
„ extra utgifter	13: 20.

Summa R:dr 5,999: 60.

I förbigående vill jag anmärka, att, så vidt man af räkenskaperna kan se, var man under den gamla goda ståndstiden icke så noga, om kostnadssumman ej alltid slog in "på spiken" med anslaget, utan detta öfverskreds mer än en gång, utan att någon stor olycka derigenom drabbade, vare sig Bankofullmäktige eller länekontorets styrelse; men efter år 1867 har "den strängaste sparsamhet alltjemt iakttagits", så att man lyckats hålla kostnaderna inom anslagsbeloppet. Att ännu ytterligare på detta belopp åstadkomma någon besparing, så att vikariatsarfvoden dermed skulle kunna bestridas, i händelse verkligt och svårt förfall för någon af tjenstemännen komme att uppstå, är deremot en fullkomlig omöjlighet, ty huru stor sparsamheten än må vara, kan man dock icke drifva

den

den utöfver det möjligas gräns. Utan att reglera om lånekontorets hela styrelse, så att någon väsentlig inskränkning i utgifterna derigenom möjliggöres, kan man här icke komma till en lägre kostnadssiffra, än den uppgifna. När nu förhållandet är sådant, hvad innebär då egentligen den föreslagna tillsatsen i 137 § derom, att förvaltningsanslaget för lånekontoret i Wisby under inga förhållanden får öfverskridas? Kamereraren har 1,000 R:dr i lön och 200 Riksdaler i missräkningspenningar, bokhållaren uppbär 800 R:dr i lön, och båda dessa tjänstemän hafva tjänstgöringsskyldighet hvarje helgfri dag. Inträffar för någon af dem sjukdomsförfall, så är det ett faktum, att man tills dato, — och troligen blir förhållandet detsamma äfven hädanefter — icke kunnat få någon person, för hvilken man hyst tillräckligt förtroende, att förrätta deras respektive tjänster mot mindre ersättning än hela lönebeloppet. Det finnes ingenting att dela på, när lönerna äro så små, och ingen underkastar sig en tillfällig tjänstgöring utan full ersättning. Då återstår för den tjänsteman, som är nog olycklig att blifva sjuk samt sakna enskild förmögenhet, ingenting annat än att svälta ihjäl. Bankofullmäktige hafva stängt vägen för sig sjelfve, att hjälpa honom; omständigheterna må vara huru bevekande som helst. Den sjuke blir helt enkelt utkastad på gatan, under det att den, som tjänstgör i hans ställe, tager hela aflöningen. Jag tror visst icke, att förslaget tillkommit af någon slags hårdhertenhet hos Bankofullmäktige, utan endast deraf att man icke genomtänkt förhållandena. Jag tror tvärtom, att Bankofullmäktige i nödens stund skulle handla ungefär på samma sätt som den bekante kongressledamoten i Amerika, hvilken, sedan han varit med om att genomföra slafbillen, slutligen, när några slafvar kommo flyende till hans farm, satte sina egna hästar för åkdonet och personligen, så fort ske kunde, skjutsade dem öfver engelska gränsen.

Det är således icke, jag upprepar det, för något ortintresse jag uppträder, utan för att om möjligt, — huru ringa utsigten än är att lyckas — förhindra, det Sveriges Riksbank skulle i sitt reglemente inrymma ett stadgande, hvars närmaste följd lätt kunde blifva ett förhållande, som ingen enskild husbonde vill taga på sitt ansvar, det nemligen, att en person, som länge och troget samt till full belåtenhet utträttat sina åligganden, skulle, när han blefve sjuk, öfverlemnas åt den allmänna fattigvården eller den enskilda barmhertigheten. Manerade äfven dessa, så återstode ej annat för den olycklige än att nära sig med luft och vatten eller andra lika billiga ämnen.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag yrka afslag å sista delen af förevarande punkt och anhålla, att paragrafen må blifva lika lydande som tillföre, d. v. s. att orden "dock under iakttagande, hvad angår lånekontoret i Wisby, att anslaget för detta kontors förvaltning på det hela icke öfverskridas" må ur förslaget utgå.

Herr John Ericson: Den sida af saken, hvilken Herr Kolmodin framhållit, har visserligen skäl för sig, men blott om man ser saken från den sidan. Från en annan sida gestaltar frågan sig deremot så, att Riksbanken, för att hjälpa Gotland, har en viss del af sina medel der

utlånade i allmänna diskonten, på hvilka banken icke drager någon vinst, utan afstås hela afkomsten af kapitalet för att lånerörelsen på stället skall kunna skötas. Att nu Riksbanken skulle ytterligare rent af betala för att få låna ut sina penningar i Wisby, hafva bankofullmäktige och sedan Utskottet ansett vara något oegentligt; och jag hemställer till Herrar Gotländingar, i fall under sådana förhållanden anslaget icke räcker till, huruvida det icke då vore lämpligare att göra fyllardet af bristen till en kommunalfråga, heldre än att fordra ytterligare mellankomst af Riksbanken.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Leijer: Jemte det jag till alla delar instämmer i hvad Herr Kolmodin redan anfört, ber jag blott att få bifoga några ytterligare upplysningar. Jag tror mig icke göra ett misstag, om jag påstår, att antingen när lånekontoret beslutades eller ock kort derefter, enskilde personer i Wisby nödgades lemna en förbindelse att ansvara för att förvaltningskostnaderna icke skulle drabba staten utöfver ett visst bestämdt belopp, nemligen 6,000 R:dr. Man ansåg nemligen icke säkert att inkomsten ens skulle blifva så stor. Men nu hafva inkomsterna de sednare åren gått till öfver 20,000 R:dr, och således kan man icke vidare anförda deras litenhet såsom skäl för att icke bevilja ett högre anslag till förvaltningskostnader.

Slutligen vill jag äfven fästa uppmärksamheten derpå, att lånekontorets tjänstemän lätt kunde ådraga sig sjuklighet just under tjänstgöringen i kontorets lokal, när denna, för att kunna inrymma ett lämpligt kassahvalf, såsom fallet har varit i Wisby, blifvit förlagd på ett fuktigt och ohelsosamt ställe. Under sådana förhållanden är det så mycket mer obilligt, att för händelse af sjukdomsförfall beröfva dessa förut så ringa aflönade tjänstemän snart sagdt möjligheten att kunna existera.

Jag yrkar derföre afslag på det af Utskottet gjorda tillägget i förevarande punkt.

Herr Kolmodin: Det är visserligen sannt, att kostnaderna för förvaltningen i förhållande till inkomsterna icke ställa sig till favör för Lånekontoret i Wisby, jemfördt med de andra lånekontoren; men då en talare nyss sade, att hela inkomsten åtginge till förvaltningskostnader, så måste detta bero på ett misstag. Enligt ett utdrag af räkenskaperna, som ligger här framför mig, hafva räntemedel till ett belopp af mer än 20,000 R:dr R:mt blifvit till Riksbanken remiterade, sedan så väl förvaltnings- som revisionskostnader blifvit i behörig ordning utbetalda.

Hvad beträffar samme talares förslag, att göra frågan om dessa vikariatsarvoden till en helt och hållet gotländsk kommunalangelägenhet, så har jag egentligen ingenting deremot att invända, såvida han benäget ville uppgifva något sätt att lagligen besluta och upptaga en sådan kommunalskatt.

Jag upprepar ännu en gång mitt yrkande om det ifrågavarande tilläggets borttagande, förvissad att Wisby lånekontors styrelse skall ställa sig sparsamhetens fordringar till efterrättelse lika noggrannt, som öfrige styrelser vid lånekontoren — ja, som bankofullmäktige sjelfva.

Herr Carl Ifvarsson: Då representanten från Gotland antagit, att bankofullmäktige egentligen åsyftat en inskränkning i det anslag, som är för lånekontorets i Wisby förvaltning bestämdt, så ber jag att få erinra, att här blott är fråga om att få ett förtydligande huru stadgandet i denna paragraf skall förstås. Det har hittills varit bestämdt att förvaltningsutgiften för lånekontoret i Wisby i ett för allt finge utgå med högst 6,000 R:dr, och denna bestämmelse har tydts olika, så att somliga velat anse, att utöfver dessa 6,000 R:dr skulle få uigå vikariatsarfvode, om sådant vore behöfligt. Då det således varit tvetydigt, om man skulle hålla sig inom de 6,000 Riksdalerna eller egde öfverskrida detta belopp, hafva Fullmäktige åsyftat att få en bestämd föreskrift i detta afseende och att, om anslaget finge öfverskridas, det borde bestämmas med huru stor summa detta finge ske. Banko-Utskottet har nu pröfvat frågan och funnit att de 6,000 Riksdalerna icke böra öfverskridas samt har derföre föreslagit ett tillägg till paragrafen, hvarigenom den inom detta belopp blir fullt tydlig och klar. Om man åter anser att anslaget är för ringa och att detsamma, i händelse af behof, bör få öfverskridas, torde det vara nödvändigt att i reglementet införa en bestämmelse om huru stort belopp dervid får användas. För sådan händelse vore det lämpligaste att till Utskottet återremittera punkten, men jag tror dock att man gör bäst i att bifalla densamma.

Friherre Alströmer: Jag instämmer med den siste talaren i hans alternativa yrkande om punktens återförvisande till Utskottet. Det förefaller mig besynnerligt att andra stadganden skola gälla för lånekontoret i Wisby än för de andra lånekontoren. Detta ser ut som ett misstroende mot förvaltningen af lånekontoret i Wisby. Jag tror derföre, att det varit lämpligare att Banko-Utskottet, i stället för att göra ändring i 137 §, ur 134 § uteslutit bestämmelsen, att för Wisby lånekontor, hvars stat uppgår till 5,000 R:dr, må i ett för allt användas för förvaltningen 6,000 R:dr. Härigenom skulle stadgandet i § 137 komma att gälla för alla lånekontoren i afseende på vikariatsarvoden.

Herr Kolmodin: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag, som ej för närvarande vågar vänta någon framgång för det yrkande, jag framställt, och ej heller kan hoppas att en återremiss skall medföra något synnerligt resultat, då Första Kammaren redan bifallit den föreliggande punkten, finner det temligen likgiltigt, hvilketdera af dessa yrkanden kommer att framställas såsom proposition. Jag är således villig, att frånträda mitt eget och instämma i deras yrkande, som talat för återremiss, i fall Kammarerna hellre under denna form skulle vilja meddela ett slags godkännande af mina åsigtter.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag vill endast upplysa, att, då lånekontoret i Wisby inrättades, bestämdes, på förslag af motionärerna i ämnet, ett sådant vilkor, att den för förvaltningskostnaderna bestämda summa icke finge öfverskridas, och detta vilkor har sedan dess kvarstått.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad blefvo propositioner framställda så väl på bifall till Utskottets förslag, som på punktens återförvisande. Då ja förklarades öfvervägande för den förra propositionen, begärdes votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i 43 punkten af dess memorial N:o 8,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande punkten till Utskottet återförvisad.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 21 nej, och hade alltså Utskottets hemställda bifallits.

Punkten 44.

Herr Ola Bosson Olsson: Jag har uti en vid denna punkt afgifven reservation fästat uppmärksamheten derpå, att de uti samma punkt förekommande och till belopp af 13,350 R:dr uppgående anslag, med undantag af de 200 R:dr, hvilka äro till bankostatens enke- och pupillkassa anvisade, icke hafva den ringaste gemenskap med Riksbankens styrelse och förvaltning, äfvensom att, om de ifrågavarande välgörenhetsinrättningarna äro i behof af dessa anslag, hvilket jag icke känner, det vore lämpligare att anslagen anvisades på Riksstaten, hvarigenom deras användande kunde, i likhet med andra statsutgifter, kontrolleras, hvilket nu icke är fallet. Utskottet har visserligen föreslagit den förändring, att de till allmänna fattigvården i Stockholm anslagne 1,500 R:dr borttagits och att de 3,000 R:dr, hvilka användts till smärre julgåfvor åt fattiga såväl i hufvudstaden som orterna, skulle utgå endast i den mån sådant erfordrades, på det att förutvarande understödstagare skulle så länge de lefde och af understödet vore i behof deraf komma i åtnjutande. Men man har icke den ringaste kontroll öfver användandet af dessa julgåfvor och vet icke hvilka de komma till del. Aldrig har jag hört att någon i Skåne kommit i åtnjutande af dylikt understöd. Dessutom kan jag icke finna det vara rätt att desamme som förut fått understöd skola fortfarande åtnjuta det. Det kan finnas andra som äro mera i behof deraf; och hvad dessa välgörenhetsinrättningar beträffar, så hafva de så länge åtnjutit dessa understöd att dessa, om det vore en pligt för banken att utdela dem, med större skäl borde gifvas åt andra välgörenhetsinrättningar, som hittills varit i saknad af men vida bättre behöfva dem.

Jag yrkar på grund af hvad jag nu anfört, att 139 § uteslutes och uti 140 § utföres till bankostatens enke- och pupillkassa 200 R:dr.

Herr Jöns Andersson förenade sig med Herr O. B. Olsson.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Det är ett allom känt förhållande, att majoriteten i denna Kammare är mycket benägen att mot-

sätta sig hvarje utgift, och är det således i en ganska farlig belägenhet dessa nu ifrågavarande anslag för ögonblicket befinna sig. Pligten manar mig derföre att, då frågan gäller anslag sådana som dessa, hvilka under en längre följd af år utgått för välgörande ändamål, söka bekämpa att denna benägenhet ej må förleda Kammaren att fatta ett allt för förhastadt beslut.

Under den långa tid af omkring tretio år, som jag varit ledamot af Banko-Utskottet, har, så vidt jag kan minnas, kanske blott med ett undantag, alla de i förevarande moment upptagna anslagspunkter orubbade fått kvarstå i reglementet. Då jag först inträdde i Utskottet, hade jag temligen fullständig reda på anledningen till hvart och ett af dessa bidrag, men för tillfället har fallit mig ur minnet de särskilda grunder, på hvilka dessa anslag tillkommit. Ett faktum är emellertid att denna paragraf stått länge kvar och gång efter gång undgått hvarje slags anmärkning vid alla föregående riksdagar, och besynnerligt vore det då om man nu, utan att motion derom blifvit väckt och utan att någon föregående utredning öfver anslagens tillkomst och behofvet af deras fortsatta utgående hvarken genom bankstyrelsen eller Utskottet har blifvit till Riksdagen afgifven, samt då de måste erkännas utgå för ändamål som väl förtjena att behjertas, skulle blott derför att en ledamot af Kammaren sådant påyrkat, stryka dem bort och i och med detsamma säkerligen göra en ganska väsendtlig rubbning i samtliga dessa välgörenhetsanstalters verksamhet. Man kan, om man ville vara nogräknad med formen, tänka sig att dessa anslag rätteligen borde utgå på annat sätt än med användande af banksens medel, men äfven för sådan händelse tarvas det en omsorgsfullare utredning, än som nu har kunnat ske, om huru då dermed bör ställas, innan man företager sig att öfverflytta dessa anslag till utgående antingen ifrån Riksgälds-kontoret eller ifrån någon af Riks-statens hufvudtitlar.

Det finnes ännu ett skäl som talar för bibehållandet af denna paragraf. Här är nu fråga om till åtskilliga barnhus från Riksbanken beviljade förmåner som man anser böra återtagas. Men vid den tidpunkt för tretio år sedan, då, såsom jag nyss nämnde, jag började tjenstgöra såsom ledamot af Banko-Utskottet, framställdes vid ett par riksdagar yrkande om att Riksbanken skulle godtgöra just ett barnhus, beläget i Westergötland, hvilket hos banken deponerat ett stort uppsägbart kapital i silfver, den förlust barnhuset lidit derigenom att banken icke vidare ansågs vara barnhuset skyldigt större del af det deponerade silfverkapitalets verkliga värde än blott dess nominelt motsvarande belopp — men efter den inträffade myntförsämringen mycket lägre värde — i banksedlar, och då dessa anspråk ehuru i sin grund befogade, af formelt lagliga skäl dock underkändes, led barnhuset härigenom en kapitalförminskning, hvarå räntan säkerligen uppgick till vida högre belopp än det anslag som nu är i fråga. Och icke detta barnhus ensamt, äfven andra välgörenhetsinrättningar hafva på enahanda sätt gjort stora förluster å uppsägbara depositioner i Riksbanken. Det torde vara godt att återföra i minnet, huru dessa barnhus och andra milda stiftelser under förflutna tider sålunda tillskyndats stor orättvisa genom Riksbankens förfarande emot dem, innan Kammaren genom ett förhastadt beslut bidrager att nu beröfva andra dylika anstalter de jembeförelsevis små fördelar, hvaraf de från Riksbanken varit i åtnjutande.

Jag upprepar det ännu en gång att, om någon förändring här vid lag skall ega rum, må den då icke ske förr än efter en noggrann utredning af grunden till dessa anslag och sättet på hvilka de för framtiden skola utgå af andra allmänna medel. Jag hoppas derföre att Kammaren icke bifaller hvad Herr Ola Bosson Olsson yrkat, utan i stället godkänner Utskottets förslag, som enligt min öfvertygelse är både rättvist och billigt i alla afseenden.

Herr Ake Andersson: Här finna vi återigen en åderlåtning på Riksbanken, som icke förut varit synlig i något Banko-Utskotts Betänkande. Om dessa utgifter användas rätt vill jag icke vara domare öfver, men om så är har jag visst ingenting emot att de utgå, men det synes mig som om de icke komme egentligen det allmänna utan till allrastörsta del Stockholms stad till godo. Här hafva vi först en post på 2,250 R:dr till Frimurarebarnhuset i Stockholm och vidare en å 1,000 R:dr till Malmqvistska barnauppfostringsanstalten derstädes samt slutligen en å 3,000 R:dr till åtskilliga välgörenhetsbidrag, såsom julgåfvor etc. till hufvudstadens fattige och orten deromkring, men hvilka jag föreställer mig hufvudsakligen stadna inom Stockholms område. Vid sådant förhållande betviflar jag att dessa medel utgå från rätta stället. Jag är långt ifrån att vilja förvägra dessa anstalter understöd från Statens sida, om behovet sådant fordrar, men jag skulle önska att, om det fortfarande skall af statsmedel bestridas, det komme att för framtiden utgå på annat sätt.

På sådan grund förenar jag mig i det af Herr Ola Bosson Olsson framställda yrkande.

Herr Agardh: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå att här icke blifvit motion väckt om borttagande af ifrågavarande anslag, och vidare derpå att, om Banko-Utskottet icke framkommit med sitt förslag till ändring af denna paragraf, anslagen fått utan all anmärkning utgå på samma sätt som de sannolikt oanmärkt utgått under många år. Men Banko-Utskottet har, i känslan af att det icke tillhörde Riksbanken att utbetala dessa medel, just derföre inför Riksdagen framlagt paragrafens hela lydelse, och jemväl föreslagit upphörande af de poster, som utan vidare utredning torde kunna utstrykas. Men icke kan det vara Riksdagen värdigt att utan all föregående utredning borttaga dessa andra bidrag, möjligen till den skada för vederbörande inrättningar, att de derigenom blefve försatta i ytterlig förlägenhet. Anser denna Kammare att ifrågavarande bidrag icke hädanefter böra utgå från Riksbanken, låter ju en önskan i detta afseende sig framställas genom motion vid nästa riksdag och hade man då tillfälle att efter omsorgsfull pröfning af vederbörligt Utskott fatta sitt beslut. För närvarande hemställer jag att intet annat beslut än bifall till Utskottets förslag må fattas

Herr Jöns Rundbäck: Man har hört klagomål öfver att Riksbankens förvaltning uppslukar betydliga summor och de, som föra denna klagan, sakna icke skäl dertill i omständigheter, som träda alltmera i dagen. Äfven ur denna synpunkt har reservanten, hvars yrkande synes mig vara grundadt på goda skäl, anledning till sin hemställan om bort-

tagande af dessa anslag. Ty att de verkligen äro anslag lär väl ingen betvifva, så mycket mer som Utskottet sjelft lemnat ett otvetydigt bevis på att de äfven derstädes blifvit såsom sådana betraktade, då Utskottet ändrat ordalydelsen af denna paragraf, hvori de varit benämnda "årliga" bidrag, eller sådana som man synes förut tagit för gifvet hafva varit en gång för alla bestämda och nu i stället hemställt blott att de må under innevarande år utgå. Af det sagda framgår att jag biträder nu lika som förut inom Utskottet reservantens förslag.

Friherre Alströmer: Vid början af diskussionen föreföll det måhända som skulle det vara skäl att från Riksbankens utgifter aflägsna ifrågavarande poster, men af de omständigheter som under diskussionen förekommit, och särdeles af de upplysningar Herr vice Talmannen meddelat, tror jag klarligen framgå, att Kammarerna icke nu bör fatta ett sådant beslut. Det kan, såsom redan blifvit anfördt, vara sådana omständigheter, som föranledt dessa anslag, att man skulle begå en orättvisa, om man beslöte deras indragande. För att gifva ytterligare stöd åt denna förmodan, tillåter jag mig nämna ett af mig känt förhållande. Det finnes nemligen i Westergötland ett barnhus kalladt Östad, hvilket under förra århundradet i Riksbanken insatte 16,000 specier i silfver, med förbindelse för banken att gälda 4 procents ränta derå, emot det att kapitalet icke finge uppsägas. A detta kapital åtnjuter nämnde välgörenhetsanstalt numerus och i följd af myntförsämringen i ränta endast 1,000 R:dr. Möjlighet kan ju förefinnas att ett dylikt förhållande kunnat inträffa med någon af de nu ifrågavarande inrättningar och gifvit anledning till beviljandet af välgörenhetsbidragen i fråga. Jag känner det icke, men det är som sagdt möjligt, och innan förhållandena blifvit fullt utredda, skulle det icke vara Kammarerna värdigt att fatta ett beslut, hvarigenom man beröfvade dem dessa bidrag.

Jag yrkar därför bifall till Banko-Utskottets hemställan.

Herr Nils Larson: En värd talare har i anledning af framställningen om uteslutande af större delen af ifrågavarande anslag fästat uppmärksamheten derå att ingen motion i sådant syfte blifvit väckt. Jag erinrar tillbaka att paragrafen, efter hvad Utskottet säger, lyder på följande sätt: "följande årliga välgörenhetsbidrag, nemligen — — komma intill nästa riksdag att under stadgade vilkor, utbetalas."

Det behöfves således ingalunda någon motion för deras uteslutande, utan strängt taget borde sådan i stället erfordras för deras bibehållande. Om ingenting i detta afseende vid denna riksdag beslutas, torde ej heller något af dessa anslag under året böra utgå. Enligt min tanke gäller således Herr Agardhs nyssnämnda invändning ingenting. I hufvudsak instämmer jag med reservanten.

Öfverläggningen var slutad och Herr Talmannen upptog de yrkanden som blifvit gjorda dels på bifall till Utskottets förslag och dels på afslag derå med antagande af Herr O. B. Olssons reservation. Propositioner framställdes enligt dessa yrkanden, och fann Herr Talmannen ja vara

öfvervägande för den förra meningen. Votering blef då begärd, hvadan följande proposition nu uppsattes, justerades och anslogs.

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i 44:de punkten af dess Memorial N:o 8,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej; har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, beslutit att nuvarande 139 § i Bankoreglementet skall uteslutas och i 140 § införas stadgande om utbetalning till bankostatens enke- och pupillkassa af 200 R:dr R:mt.

Omröstningen utföll med 70 ja mot 66 nej, i följd hyaraf Kammaren bifallit hvad Utskottet i denna punkt tillstyrkt.

§ 6.

Följande ärenden anmäldes till bordläggning:

Bevillnings-Utskottets Memorial:

N:o 9, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 2, i fråga om ändring i § 10 mom. 2 af Kongl. Förordningen den 20 Juli 1861, angående mantals- och skattskrifningars förrätande; och

N:o 10, i anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om Stats-Utskottets hemställan under § 6 i dess Utlåtande N:o 33, angående Riksdagens år 1869 församlade revisorers berättelse om granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1867; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 39, i anledning af väckt motion om ändring af 14 kapitlet 6 § Rättegångsbalken;

N:o 40, i anledning af väckt motion om ändring af föreskrifterna i 21 Kapitlet Rättegångsbalken, angående gäldande af rättegångskostnad;

N:o 41, i anledning af väckt förslag om rätt att meddela in-tecknings-säkerhet i åbyggnader å landet; och

N:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till stadgandet i 17 kapitlet 5 § Rättegångsbalken angående vittnesersättning.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades Herr Fredrik Peterson och Herr Jonas Jonasson, hvardera under 14 dagar från den 6 instundande Maj.

§ 8.

Justerades åtskilliga protokollsutdrag rörande de beslut, som denna dag blifvit af Kammaren fattade.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Bättelser:

i

Andra Bandet.

Sid. 481, rad. 15 nedifr. *står*: Anders Fredrik Pettersson:
läs: Olof Fredrik Pettersson:

i

Tredje Bandet.

Sid. 30, rad. 18 nedifr. *står*: motionären — *läs*: motionen
,, 436, ,, 6 uppfir. „ folkbildning — ,, fackbildning
,, 438, ,, 5 ,, „ afgangsexamen — ,, embetsexamina
